

**PREHOJENA POT POSEBNE ENOTE MILICE
UPRAVE ZA NOTRANJE ZADEVE MURSKA
SOBOTA 1975 – POSEBNE POLICIJSKE
ENOTE POLICIJSKE UPRAVE MURSKA
SOBOTA 2023**

ZBORNIK

PEM-PPE Murska Sobota Zbornik 1975 - 2023

Murska Sobota, november 2023

Prehojena pot Posebne enote milice Uprave za notranje zadeve Murska Sobota 1975 – Posebne policijske enote Policijske uprave Murska Sobota 2023

Izdajatelj:

Policijsko veteransko društvo Sever za Pomurje

Glavni urednik: Drago Ribaš

Odgovorni urednik: Milan Osterc

Avtorji prispevkov in fotografij:

1. Alojz Flisar
2. Borut Kocet
3. Ciril Magdič
4. Denis Zupančič
5. Jurij Bertoncelj
6. dr. Tomaž Čas

Jezikovni pregled: Jadranka Tavčar Oblak

Grafični prelom in tisk: Videostudio SIGNAL d.o.o., Murska Sobota

Naklada: 100 izvodov

Cena: 10 €

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Univerzitetna knjižnica Maribor

351.74(497.4 Murska Sobota)(082)

PREHOJENA pot Posebne enote milice Uprave za notranje zadeve Murska Sobota 1975 - Posebne policijske enote Policijske uprave Murska Sobota 2023 : [zbornik] / [avtorji prispevkov in fotografij Alojz Flisar ... [et al.] ; glavni urednik Drago Ribaš]. - Murska Sobota : Policijsko veteransko društvo Sever za Pomurje, 2023

ISBN 978-961-94995-7-3

COBISS.SI-ID 173579779

Kazalo

Uvod	4
Priprave na okroglo mizo	7
Začetek okrogle mize	10
Okrogla miza	15
Alojz Flisar: Delovanje PEM UNZ MS v času od ustanovitve leta 1975 pa do konca vojne za samostojno Slovenijo leta 1991	28
Delovanje samostojnega Pomurskega voda PEM od septembra 1975 do septembra 1988	32
Samostojni Pomurski vod	32
1. Kosovo aprila 1981	34
2. Angažiranje Pomurskega bataljona od leta 1989 do konca vojne 1991 . .	36
MANEVERSKA STRUKTURA NARODNE ZAŠČITE V POMURJU	41
NAJ NE BO POZABLJENO!	52
Alojz FLISAR, univ. dipl. iur, organizator MSNZ v milici, poveljnik 7. bataljona PEM RSNZ, samostojni inšpektor milice za mejne zadeve in tujce	54
Aktivnosti JLA od novembra naprej	58
Denis Zupančič: PPE v zadnjem času	70
Razprava	74
Milan Osterc	75
Borut Kocet	75
Jurij Bertonselj	76
Predavatelji	77
Seznam fotografij	80
Zaključek	83

Uvod

Spoštovani bralci, pred vami so zapisi prispevkov razpravljalcev okrogle mize z naslovom »**Prehojena pot Posebne enote milice Uprave za notranje zadeve Murska Sobota 1975 – Posebne policijske enote Policijske uprave Murska Sobota 2023**«, ki sestavljajo pričujoči zbornik.

Gotovo se ob tem pojavi vprašanje, zakaj govoriti o Posebnih policijskih enotah, ki so tako ali tako stalno na slabem glasu, predvsem v medijih, ki jih predstavljajo le tedaj, ko uporabljajo silo proti ljudem, ki demonstrirajo. Res je, da pripadniki Posebnih enot policije (tudi policije, ki nadzoruje izgrede) uporabljajo silo, da vzpostavijo javni red in mir, ko je huje kršen. Pri tem so policisti bolj ali manj uspešni ter uporabljajo poleg fizične sile tudi različne pripomočke, odvisno od obsega demonstracij in predpisov, ki se razlikujejo od države do države.

Pa vendar je ustanovitev takšnih enot policije po svetu napredek. Pred tem je oblast v te namene uporabila vojsko, ki je proti demonstrantom redno uporabljala vse vrste orožja, ki ga je imela na voljo. Lahko bi zašli tudi v razpravo, kaj ima prednost v posamezni družbi - pravica do svobode govora ali varstvo javnega reda in mira ter posledično varovanje premoženja ljudi. Tovrstno razmišljanje pa niti ni potrebno, ker namen okrogle mize ni bil odpirati razprave o človekovih pravicah, ki je sicer pomembna, temveč smo želeli govoriti predvsem o razvoju te vrste policijske stroke.

Izkušnje zadnjih 50 let so pokazale, da javne shode, strokovno jih imenujemo demonstracije, lažje obvladujemo, če je policija (ali žandarmerija) ustrezno usposobljena, opremljena in animirana. Ko so organi reda dobro organizirani, se lažje ustrezno spopadajo s posameznimi skupinami med demonstranti, ki

pridejo na kraj zgoj zato, da bi izzvali nasilje, uničevali premoženje in izzvali policijo, da uporabi hujša prisilna sredstva kot bi jih sicer.

Slovenska milica je po sprejemu Zakona o notranjih zadevah leta 1967 in prenosu Organov za notranje zadeve, razen državne varnosti, v republiško pristojnost šla svojo pot in po nekaj letih je bila že opazna razlika v primerjavi z drugimi republikami v Jugoslaviji, ne le glede uniform in opreme, ampak tudi glede znanja in usposobljenosti miličnikov in starešin milice.

Ta pot stroke v Organih za notranje zadeve na vseh področjih dela policije je bila tema naše okrogle mize. Predvsem pa sta se stroka in zavest pripadnosti pokazali v času dogodkov malo pred, med in takoj po osamosvojitveni vojni 1991, ko ni bilo miličnika, ki bi pomišljal o svoji udeležbi v obrambi osamosvojitvenih procesov.

Še bolj pomembno pa je bilo, da miličnikom ni bilo treba posebej vzbujati idej o domoljubju in zaščiti nove države in naroda, ampak so že do takrat živeli z ljudmi in med njimi ter je šlo zgoj za spremembo vloge od varuha reda in mira v vlogo vojaka, ki je v milici do takrat nismo poznali.

Na usposabljanjih je bila vedno poudarjena vloga milice v času izrednih razmer ali vojne kot vloga organa, ki ostane z ljudmi in jim pomaga, ne pa, da se upira agresorju z orožjem. Čeprav milica ni bila nikoli usposobljena za takšno vlogo, so miličniki naloge opravili večinoma odlično. Še posebno vlogo pri tem pa so imele prav Posebne policijske enote oziroma Posebne enote milice, kot so se takrat imenoval.

Po vojni je policija prevzemala ogromno novih nalog, ki jih ima policija v državi, ne le v republiki. S tem pa je naraščala potreba po novih znanjih, novih načinih dela, mednarodnemu sodelovanju, pripravah na vstop v Evropsko unijo, uvedbo evra, vstop v schengenski prostor. Slovenska policija je našla odgovore na ta vprašanja, svoje delo je prilagodila novim razmeram in si tako pridobila ugled v Evropski uniji kot policija, ki je usposobljena in obvlada svoje delo in to je tisto, kar je bil namen okrogle mize, da potrdi ali ovrže in javnosti pokaže drugo stran medalje, da policija ne glede na stroko in pooblastila vedno poskuša opravljati svoje delo čim bolj transparentno in uporablja hujša pooblastila le v primerih, ko ne gre drugače. Verjamem, da so razpravljavci v svojih prispevkih to vlogo uspeli prikazati stvarno in z argumenti.

Drago Ribaš

Prvi poveljnik PEM s svojo enoto (Foto: Štefan Abraham).

Moderna PPE (Foto: Štefan Abraham).

Priprave na okroglo mizo

Vabilo

Policijsko veteransko društvo Sever za Pomurje vas v sodelovanju s Policijsko upravo Murska Sobota vabi na okroglo mizo »PREHOJENA POT POSEBNE ENOTE MILICE UPRAVE ZA NOTRANJE ZADEVE MURSKA SOBOTA 1975 – POSEBNE POLICIJSKE ENOTE POLICIJSKE UPRAVE MURSKA SOBOTA 2023«, ki bo v **sredo 21. 6. 2023, ob 10.00, v sejni sobi Policijske postaje Murska Sobota, Ulica arhitekta Novaka št. 11 v Murski Soboti.**

PROGRAM OKROGLE MIZE

10.00

Uvod in predstavitev namena okrogle mize – Drago Ribaš
Pozdravni nagovor - Damir Ivančič, mag.

10.15 - 10.45

Razlogi za ustanovitev bataljona/PEM – voda za posebne naloge v SR Sloveniji in njegovo delo do konca osamosvojitvene vojne 1991 - dr.Tomaž Čas

10.45 - 11.15

PEM UJV-UNZ Murska Sobota od ustanovitve do konca osamosvojitvene vojne 1991 - Alojz Flisar

11.15 - 11.30

Odmor

11.30 - 12.00

PPE UNZ – PU Murska Sobota po osamosvojitveni vojni 1991 - Ciril Magdič

12.00 - 12.30

PPE PU Murska Sobota danes - Denis Zupančič

12.30

Razprava in druženje

Drago Ribaš
Predsednik PVD Sever za Pomurje

Damir Ivančič, mag.
Direktor PU Murska Sobota

Prosimo vas, da ste v sejni sobi **do 9.45.** Zaradi omejenega števila sedežev je udeležba na okrogli mizi mogoča le s predhodno prijavo. Prosimo vas, da vašo udeležbo potrdite na telefonsko št. 041 776 558 ali na elektronski naslov a.bracko@policija.si, **najpozneje do 18. 6. 2023.** Vsi aktivni policisti se okrogle mize udeležijo v slovesni uniformi.

Pred začetkom okrogle mize (Foto: Štefan Abraham).

Posvet se je začel s himno Republike Slovenije (Foto: Štefan Abraham).

Občinstvo na okrogli mizi (Foto: Štefan Abraham).

Začetek okrogle mize

Moderator Drago Ribaš prvi z desne (Foto: Štefan Abraham).

Drago Ribaš

Spoštovane gospe in gospodje, policistke in policisti, veteranke in veterani, spoštovani gosti, pozdravljeni in dobrodošli na okrogli mizi z naslovom: **Prehojena pot Posebne enote milice Uprave za notranje zadeve Murska Sobota 1975 - Posebna policijska enota Policijske uprave Murska Sobota 2023**, ki jo organizirata Policijsko veteransko društvo Sever za Pomurje in Policijska uprava Murska Sobota.

Namen današnje okrogle mize je govoriti o policijski stroki, ki se je v Sloveniji gradila dobrih 174 let od takrat, ko je habsburški cesar Franc Jožef I 8. 6. 1849 ustanovil cesarsko žandarmerijo kot pomoč upravnim organom pri izvajanju oblasti. To je bila pravzaprav vojska, ki se je usposabljala za policijske naloge in se z leti preobražala v policijo.¹

¹ Mark Kren in drugi, Zgodovina Pomurske policije in orožništva, stran 15

Žandarmerija Kraljevine SHS² oziroma Jugoslavije je prevzela žandarje monarhije, ki so priznavali novo oblast in želeli ostati v službi nove države, tako da se je stroka počasi nadaljevala.³ Tudi ONZ⁴ v drugi Jugoslaviji so obdržali policiste in žandarje, ki se med vojno niso kompromitirali v sodelovanju s sovražnikom.⁵

Pot moderne slovenske policije pa se je začrtala z Zakonom o notranjih zadevah leta 1967⁶, ko so notranje zadeve prešle v republiško pristojnost in so se ONZ začeli razločevati po posameznih republikah, ne le po uniformi in opremi, ampak tudi v znanju in strokovnosti.

Potem pa je junija 1972 v SFRJ⁷ vdrlo prek Slovenije 19 teroristov hrvaške emigracije tako imenovana Bugojanska skupina, ki je želela v BiH dvigniti revolucijo proti SFRJ, aktivnosti proti njej pa so imenovali akcija Raduša.⁸ Po analizi dela JLA⁹, TO¹⁰ in milice v BiH proti tej skupini je general štab JLA ocenil, da niti JLA niti TO in niti milica niso usposobljeni, da kljubujejo takemu sovražnemu delovanju. Zato je maršal Tito že julija 1972 izdal direktivo, da se v JLA, TO in milici ustanovijo in usposobijo enote za specialno delovanje.

Slovenski Izvršni svet (danes vlada) in Republiški sekretariat za notranje zadeve sta se še istega leta odzvala tako, da so vsako leto poslali dva kadeta na študij v Beograd na Akademijo kopenske vojske. V okviru zaščitne enote milice so ustanovili vod za posebne naloge (katerega naslednica je danes Specialna enota policije) in specialni bataljon milice kot enoto na sklic, v katerega sestavu so lahko poleg aktivnih tudi rezervni miličniki in kadeti šole za miličnike kadete. Ta enota je bila lahko sklicana zaradi nalog s področja varovanja ustavnega reda ali vzdrževanja javnega reda in miru.

To pa je tudi trenutek, ko se naša zgodba začne.

2 Srbov, Hrvatov, Slovencev

3 Kot pod 1, stran 26 do 28

4 Uradna kratica takrat: pomeni organi za notranje zadeve – danes se imenujejo policija

5 Kot pod 1, stran 142

6 Zakon o notranjih zadevah, Uradni list SRS št. 13/67 z dne 6. 4. 1967

7 Socialistična federativna republika Jugoslavija

8 Drago Ribaš in drugi, Pomurje je gorelo modro, stran 33

9 Jugoslovanska ljudska armada

10 Teritorialna obramba – v SFRJ zaledna vojska

Četa milice leta 1973 v Tacnu (Arhiv RSNZ).

Spoštovane, spoštovani preden nas predavatelji seznanijo s svojimi temami, bi prosil, da nas nagovori naš gostitelj, direktor PU Murska Sobota, mag. Damir Ivančič.

Nagovor direktorja PU Murska Sobota, mag. Damirja Ivančiča (Foto: Štefan Abraham).

Mag. Damir Ivančič

Spoštovani!

Današnji dogodek ima več pomenov, vsekakor pa potrjuje dobro sodelovanje med PVD Sever Pomurje in PU Murska Sobota. Okrogla miza se tudi ujema s praznikom slovenske policije, 27. junijem, kar ima še dodatno vrednost.

PPE kot tudi njena predhodnica PEM imata bogato in spoštovanja vredno zgodovino. V ključnih dogodkih sta svoje delo vedno opravili na visoki ravni, zato je prav, da trud, pogum in dosežke predstavimo tudi v tej luči.

V zadovoljstvo mi je, da lahko na današnji okrogli mizi poleg gostov pozdravim tokratne predavatelje, ki so s svojo vlogo in prispevkom vsekakor dali velik pečat soustvarjanju in delovanju PEM in PPE.

PPE ni enota za tako imenovane dnevne operativne naloge, ampak se točno ve, kdaj se jo lahko skliče. Torej govorimo o sklicu praviloma za zahtevnejše naloge in uporabo zahtevnejše opreme. To pa pomeni, da govorimo o nekaj več in drugače.

Z izbranimi besedami in spoštovanjem lahko orišem PPE PU Murska Sobota, zato iskrena hvala za opravljeno delo in dosežene rezultate vsem sodelujočim.

Verjamem, da bo okrogla miza odgovorila na veliko večino vprašanj, na katera še nismo imeli odgovorov, da bomo še bolj podrobno spoznali razloge za ustanovitev in delovanje ter tudi, da bomo slišali kakšno anekdoto o delu in življenju miličnika PEM oziroma policista PPE.

Na koncu, hvala za odziv in predstavitev predsedniku Zveze združenja Sever gospodu Tomažu Času, upokojenemu policijskemu inšpektorju, gospodu Cirilu Magdiču, poveljniku PPE PU Murska Sobota, gospodu Denisu Zupančiču in upokojenemu policijskemu inšpektorju, gospodu Alojzu Flisarju.

Iskrena hvala za vodenje današnje okrogle mize predsedniku PVD¹¹ Sever za Pomurje, gospodu Dragu Ribašu.

11 Uradna kratica: policijsko veteransko društvo

Predstavitev poteka okrogle mize

Na naš poziv, da nam predstavijo tematiko enot za specialno delovanje Posebne enote milice in Posebne policijske enote, so se odzvali dr. Tomaž Čas in Alojz Flisar, ki bosta govorila o vlogi in delu PEM od ustanovitve do konca osamosvojitvene vojne,

Ciril Magdič in Denis Zupančič, ki bosta govorila o razvoju PPE UNZ oziroma PU Murska Sobota po osamosvojitveni vojni do danes. Štefan Abraham, dolgoletni član PEM in PPE, ki je skrbel za dokumentiranje PEM in PPE, pa je pripravil gradivo dela te enote v tem obdobju v obliki fotografskega kolaža, ki bo v ozadju spremljal besede posameznih predavateljev.

Usposabljanje čete milice (Arhiv RSNZ).

Poveljnik Flisar s svojo enoto (Foto: Štefan Abraham).

Okrogla miza

Dr. Tomaž Čas: Kratek pregled Posebnih enot slovenske milice do leta 1990

Zgodovina Posebnih enot in enot na sklic na ozemlju Slovenije sega v petdeseta leta (Čelik, 2002). Posebna enota milice (PEM) je nastala kot »enota za izvršitev določenih nalog«, kot jo je opredelil **Zakon o Organih za notranje zadeve** iz leta 1956 (UL FLRJ, 30.396, 18. 7.1956), v katerem so bile v Jugoslaviji prvič po drugi svetovni vojni omenjene takšne enote milice (Čepič, 2010). Tako je lahko državni sekretar za notranje zadeve izdal Odločbo o ustanovitvi Posebne enote ljudske milice za opravljanje določenih nalog (Čelik, 2002). Kot zametek stalne posebne enote pa lahko štejemo leto 1959, ko so se začeli usposablјati izkušenejši miličniki za izvajanje specifičnih operativnih nalog (prav tam). Tako enoto je predvidel tudi prvi slovenski Zakon o notranjih zadevah iz leta 1967 (UL SRS, 13-99, 6. 4. 1967) in tudi vsi naslednji. Sledila so leta preoblikovanj posebne enote, ki je bila organizirana v različnih formacijah in poimenovanjih (bataljon, četa, vod), vendar se je formacija Posebne enote milice (v nadaljevanju PEM) ves čas spreminjala, glede na potrebe in naloge, za katere je bila zadolžena (Lunežnik, v Čas, 2021).

Po Zakonu o obrambi iz leta 1969 je bila milica v vojni uvrščena v okvir Teritorialne obrambe, vojaški obvezniki pa so bili lahko po Zakonu o vojaški obveznosti razvrščeni v enote milice (Čepič, 2010). Za zagotovljeno pridobivanje rezervistov za enote milice je bil maja 1971 v slovenskem Sekretariatu za notranje zadeve oblikovan predlog, da bi lahko izbrani naborniki polovico vojaškega roka služili v enotah milice v Sloveniji. To možnost je Generalštab (GŠ) JLA odklonil (prav tam). Po letu 1971 se je Posebna policijska enota izoblikovala kot formacija takratne milice in enota na sklic, namenjena za izvajanje različnih zahtevnih nalog milice, od vzdrževanja in vzpostavljanja javnega reda do iskanja oboroženih posameznikov in skupin, ki bi ogrožale varnost države (Drole, 2016).

Pred več kot petdesetimi leti smo bili priča razmahu terorističnih aktivnosti in terorističnih dejanj ter njihove brutalnosti, ki ni bila usmerjena zgolj zoper nosilce oblasti, saj so največjo ceno plačali nedolžni ljudje. To je vzbudilo odpor ljudi do tovrstnega uveljavljanja volje teroristov in takojšen odziv nosilcev oblasti v posameznih državah. Naj omenimo številne ugrabitve letal, zajetje in poboj dela izraelskega športnega moštva na olimpijskih igrah v Münchnu leta 1972, bombni napadi na diplomatsko – konzularna predstavništva nekaterih držav in drugo, kar je kazalo na to, da je terorizem nevarna in organizirana oblika delovanja posameznikov in skupin zoper družbeni sistem oziroma obstoječo razdelitvijo moči v družbi.

Usposabljanje čete milice, Jasnica 1975 (Arhiv RSNZ).

Tabor čete milice (Arhiv RSNZ).

Tako so se kmalu po terorističnih dejanjih začele ustanavljati predvsem policijske in žandarske enote, izjemoma vojaške enote, z nalogo boja proti terorizmu, kot so nemški GSG9, italijanski NOCS, francoski RAID in GIGN ter druge enote za opravljanje nalog z visoko stopnjo tveganja. Zanimivo, v letu 1972 smo se vsi Jugoslovani v nekaj mesecih precepili zoper črne koze (Čas, 2022).

Pustimo slednje, rojstvo prve posebne enote milice v Sloveniji, katere naloga je bila razreševanje najzahtevnejših varnostnih nalog, sega v leto 1972, ko je junija tega leta čez mejo iz Avstrije v Jugoslavijo vdrla diverzantsko – teroristična skupina devetnajstih pripadnikov hrvaškega revolucionarnega bratstva, imenovana »Feniks« (Čas, 2010). Navedena skupina si je nabavila najmodernejše orožje, tudi z zastrupljenimi naboji, in je imela priprave nedaleč od jugoslovanske meje v Avstriji.

V Slovenijo je skupina vstopila v noči 21. junija 1972 na območju Postaje milice Radlje ob Dravi v bližini Mute oziroma Bistriškega jarka. Kasneje so na cesti Dravograd – Maribor na Karavaningu ustavili kamion, last podjetja Avtoprevoza iz Dravograda, odklopili prikolico, iz kamiona izložili zaboje s steklenicami mineralne vode Radenska in se odpeljali proti Mariboru ter nadaljevali pot pod goro oziroma planoto Radušo v Bosni in Hercegovini. Tam so voznika kamiona izpustili in mu naročili, da lahko o njihovem ravnanju in namenu obvesti milico šele takrat, ko se bo pripeljal nazaj v Slovenijo (Čas, 2022).

Ko je prišlo obvestilo na Postajo milice Radlje ob Dravi, da so na našem območju mejo prestopili hrvaški teroristi, je komandir postaje milice mene in miličnika Borisa poslal, da greva preverit, ali gre za resnično obvestilo ali ne. Tako sva s kolegom miličnikom tudi odšla na kraj, kjer naj bi bili teroristi. Tja sva se napotila s Tomosovima »petbrzincema« in starima nemškima avtomatoma iz druge svetovne vojne. Imela sva srečo, ker so teroristi - ustaši takrat že bili preko hrvaške meje. V Sloveniji se je zaradi vpada teroristične skupine začela akcija »Raduša«, v kateri je sodelovalo 1.500 miličnikov, vsi delavci službe državne varnosti, drugi delavci Organov za notranje zadeve in pripadniki drugih varnostnih struktur. Lahko rečem, da smo bili cele dneve v službi in smo imeli izplačanih nadur več kot je bila takrat plača miličnika (Dnevnik.si).

Do prvega spopada diverzantske skupine z milico je prišlo pet dni kasneje v Bosni in Hercegovini na planoti Raduša, ko so na območje planote prihitele enote JLA, milice in Teritorialne obrambe, ki so potrebovale skoraj mesec dni, da so opravile z devetnajstimi teroristi.

Usposabljanje PEM strelišče Mačkovci leta 1981 (Foto: Štefan Araham).

PEM na Kosovu leta 1981 (Foto: Štefan Araham).

Pri posredovanju je sodelovalo 8.000 pripadnikov tedanje milice, enot Jugoslovanske ljudske armade in Teritorialne obrambe. V akciji zajetja diverzantske skupine je bilo likvidiranih 15 teroristov, štirje pa so bili prijeti. Trije so bili obsojeni na smrtno kazen, ki je bila takoj izvršena, eden pa je bil mlajši polnoletnik in mu je bila izrečena kazen 20 let zapor. V akciji je izgubilo življenje 13 miličnikov in vojakov, veliko pa jih je bilo ranjenih. Takrat se je ugotovilo, da množična mobilizacija Teritorialne obrambe in milice ni bila najsmotrnejši način za reševanje opisanega konflikta oziroma spopada s teroristi (Čas, 2022).

Zaradi navedenega in delovanja navedene sovražne teroristične skupine na planoti Raduša ter napovedi politične emigracije, da se bo skupini devetnajstih teroristov priključilo še več pristašev ter podatka, da bodo potovali čez ozemlje Slovenije, je predsednik Socialistične federativne republike Jugoslavije maršal Tito 21. julija izdal direktivo za formiranje specialnih enot v vseh republikah in obeh avtonomnih pokrajinah za vodenje boja proti terorizmu.

Obsegala je 13 točk in je na kratko opredelila naloge vseh dejavnikov v družbi, od milice do družbene samozaščite, pri zagotavljanju varnosti in odvrčanju specialne vojne zoper našo državo. Najbolj pomembna je bila 4. točka, v kateri je v prevodu pisalo: »V oboroženih silah SFRJ in v milici je treba takoj pripraviti ustrezne rešitve za oblikovanje posebnih enot, katerih opremljenost, izurjenost in gibljivost bo zagotavljala hitrost in optimalno učinkovitost delovanja pri uničenju sovražnih oboroženih skupin in poskusov organiziranja gverilskega delovanja.« (prav tam).

Vsi republiški in oba pokrajinska sekretariata za notranje zadeve so morali poročati, kako se izvaja maršalova direktiva. Zanimivi so bili naslednji ukrepi iz poročila z dne 12. 9. 1972, ki ga je pripravil Republiški sekretariat za notranje zadeve Slovenije, in sicer:

- da je Izvršni svet namenil dodatna sredstva za oborožitev in opremo specialnega bataljona milice in dodatnega helikopterja,
- da je treba med kadeti poiskati kandidate in jih napotiti v vojaško akademijo kopenske vojske in
- da je treba povečati število pripadnikov vojaške policije v Sloveniji, jih ustrezno izuriti, po odsluženju vojaškega roka pa razporediti v slovensko rezervno milico.

Pohod PEM (Foto: Štefan Araham).

Postavljanje tabora PEM na terenu (Foto: Štefan Araham).

Na podlagi direktive maršala se je že 24. julija 1972 v kraju Ugar pri Ribnici, kjer je bil center za usposabljanje miličnikov, sestala posebej izbrana skupina 41 miličnikov, ki se je usposabljala do 1. septembra 1972 in se je 29. avgusta udeležila zaključne vaje Uprave javne varnosti Maribor na Kozjaku, imenovane »Akcija GAJ«, kjer se je preverila njihova usposobljenost, ki je bila ocenjena kot zelo dobra (Dnevnik.si.).

Po uspešnem zaključku usposabljanja je republiški sekretar za notranje zadeve izdal odločbo o ustanovitvi specialne enote, ki je štela 41 delovnih mest. Dne 27. decembra 1972 pa je bila z odločbo republiškega sekretarja za notranje zadeve ustanovljena četa milice kot stalna enota za protiteroristično delovanje. Fizično se je ta enota prvič sestala in začela delovati 1. marca leta 1973. Zato je Specialna enota policije letos prav 1. marca na Brdu uradno praznovala 50. obletnico svojega delovanja. Specialna enota policije je z različnimi organizacijskimi oblikami zadržala svoje temeljno poslanstvo, zaradi katerega je bila ustanovljena, v okviru Uprave milice Republiškega sekretariata za notranje zadeve do leta 1990, ko je bila ustanovljena in organizirana kot Specialna enota milice, ki je bila neposredno odgovorna republiškemu sekretarju za notranje zadeve (Čas, 2022). Prvi poveljnik te enote je bil pokojni Vinko Beznik.

Dovolite mi, da vas ob tej priložnosti seznanim, da bo 27. 6. 2023 ob Dnevu policije na proslavi v Portorožu sporočeno, da se bo Vadbeni center Gotenica v prihodnje imenoval: Vadbeni center Vinka Beznika Gotenica in 28. 6. 2023 bomo v Gotenici odkrili ploščo o novem poimenovanju Vadbenega centra Vinka Beznika Gotenica. K obema dogodkoma ste vabljeni tudi policisti in policijski vojni veterani iz vašega območja (Čas, 2023).

Posnetek iz filma o usposabljanju PEM – vpad v objekt (Foto: Štefan Araham).

Pogovor s poveljnikom PEM UNZ Murska Sobota (Foto: Štefan Araham).

Dne 2. novembra 1972 je bil ustanovljen tudi Specialni bataljon milice, ki je štel 586 pripadnikov milice, katere pripadnik sem bil tudi sam. In takrat je vodstvo Republiškega sekretariata za notranje zadeve Specialni bataljon milice med drugim opisalo: »... je eksteritorialen in sestavljen tako, da bi s posameznimi manjšimi enotami (vodi) lahko v primeru potrebe opravljal razne policijske naloge lokalnega ali širšega karakterja ali pa deloval kot celota«.

To je bila tudi predhodnica Posebne enote milice, ki je bila različno reorganizirana, od leta 1988 pa je imela sistemiziranih 1.391 delovnih mest aktivnih in rezervnih miličnikov (Lunežnik, v Čas, 2021; Čas, 2010). Enota je imela pravno podlago v Zakonu o notranjih zadevah iz leta 1980, ki je določal: »Če je treba zaradi varovanja ustavne ureditve ali vzdrževanja javnega reda in miru, lahko republiški sekretar sestavi iz pooblaščenih uradnih oseb ONZ (Organov za notranje zadeve), učencev izobraževalnega centra in oseb v rezervnem sestavu Posebno enoto milice za izvršitev določene uradne naloge in v ta namen odredi koncentracijo tehničnih sredstev in opreme, ki je v uporabi teh organov in enot.«

Posebna enota milice je v tem času doživela tudi precej vsebinskih sprememb. Spominjam se nadzora, ki sva ga skupaj z namestnikom poveljnika slovenske milice opravila na vaji Posebne enote milice na območju sedanje Policijske uprave Kranj, ki je pokazala določene pomanjkljivosti.

Posebna enota milice je leta 1989 pod mojim vodstvom sodelovala v »Akaciji Sever«, ko je bil preprečen napovedan »miting resnice«. Ista Posebna enota milice je kasneje sodelovala v pripravah in v vojni za samostojno Slovenijo. In večina takratnih pripadnikov Posebne enote milice so danes policijski vojni veterani združeni v Zvezi policijskih veteranskih društev Sever (Čas, 2022).

izr. prof. dr. **Tomaž Čas**, predsednik Zveze policijskih veteranskih društev Sever
Murska Sobota, 21. 6. 2023

LITERATURA

Čas, T. (2023). Vadbeni center Vinka Beznika Gotenica. Dnevnikov Objektiv, 8. 7. 2023

Čas, T. (2021). 30. obletnica akcije Sever in 25 let delovanja Združenja Sever. Ljubljana: Defensor, 336 str.

Čas, T. (2010). Vloga in dejavnosti slovenske milice med osamosvojitvenimi procesi Republike Slovenije in akcijo »Sever«. *Varstvoslovje: Revija za teorijo in prakso varstvoslovja*. [Tiskana izd.], letn. 12, št. 1, str. 26-44.

Pohod PEM do mesta vaje (Foto: Štefan Araham).

PEM – vaja vstop v objekt (Foto: Štefan Araham).

ČAS, T. (2022). Zgodilo se je pred petdesetimi leti. *Dnevnikov objektiv*. [Spletna izd.]. 6. 8.

Čelik, P. (2002). Posebne policijske enote.

Čepič, Z. (2010). Jugoslovanska vojska in slovenska milica v vrtincu politike ob koncu osemdesetih let: Čepič, Zdenko et al. (2010). Prikrita modra mreža. Organi za notranje zadeve Republike Slovenije v projektu AISNZ leta 1990. Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino, Zveza policijskih veteranskih društev Sever.

Drole, V. (2016). 25 let napredka na vseh področjih dela, V: V 25 letih do sodobne in po evropskih merilih oblikovane policijske organizacije, Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija.

Lunežnik, B. (2021). Posebna enota milice v akciji Sever. V Čas, 30. obletnica akcije Sever in 25 let delovanja Združenja Sever. Ljubljana: Defensor, 336 str.

<https://www.dnevnik.si/1042994337/objektiv-nova/komentarji/zgodilo-se-je-pred-petdesetimi-leti>.

UL FLRJ, 30-396, 18. 7.1956. O enoti za izvršitev določenih nalog govori 63. člen UL SRS, 13-99, 6. 4. 1967. O enoti za izvršitev določenih nalog govorita člena 16 in 17.

Usposabljanje PEM (Foto: Štefan Araham).

Posvet starešin PEM (Foto: Štefan Araham).

Alojz Flisar: Delovanje PEM UNZ MS v času od ustanovitve leta 1975 pa do konca vojne za samostojno Slovenijo leta 1991

PEM je v tem času poveljeval sam. inšp. Alojz Flisar.

Uvod

Posebna enota milice (PEM) je bila med pripadniki milice žargonsko imenovana »udarna pest milice«.

Enota ni nastala čez noč, podobne enote so obstajale že prej. Prilagojene so bile času in razmeram, v katerih so delovale. Tudi v Jugoslaviji oziroma Sloveniji je bilo tako. Slovenija je po vojni ustanovila več oblik delovanja. Najbolj se je uveljavil sistem varovanja v okviru bataljona, ki je nastal leta 1968 in je deloval do ustanovitve PEM leta 1975. V bataljon so bili leta 1968 prvič vključeni rezervni miličniki, po Zakonu o obrambi in varnosti je bila ustanovljena Teritorialna obramba (koncept podružabljanja obrambe in varnosti). Varnostne razmere so se spreminjale, vse več je bilo groženj politične emigracije, da bodo zanetili vstajo v Jugoslaviji.

Tako je poleti 1972 v bližini Dravograda iz Avstrije vpadla v SFRJ teroristična skupina 19 mož, ki je bila dobro oborožena in izurjena. Ustavili so tovorno vozilo s priklopnikom, voznika so zvezali in odklopili priklopnik ter se odpeljali v notranjost Socialistične Federativne Republike Jugoslavije (v nadaljevanju SFRJ). Tovorno vozilo je bilo last Avtoremonta iz Gornja Radgone in je prevažalo mineralno vodo Radensko. Ko je voznik zadevo prijavil milici, mu sprva niso verjeli, dokler niso dobili obvestila iz BiH¹², da so našli zapuščeno tovorno vozilo na višavju Raduše. Tako je nastala akcija RADUŠA¹³.

Sprožena je bila akcija, ki jo je vodila JLA, aktivnosti iskanja pa so se izvajale po vsej SFRJ. Akcija se je končala v BiH, ubitih je bilo 18 pripadnikov teroristične skupine.

JLA in milica sta imeli veliko žrtev. Zaradi junaštva posameznikov na naši strani pa je bilo še več žrtev, saj so jih teroristi pričakali v zasedi z orožjem z dušilci in jih pobili.

¹² Bosna in Hercegovina

¹³ Ime varnostne operacije Jugoslovanske ljudske armade – JLA, Teritorialne obrambe – TO in milice za prijetje teh teroristov

Postroj PEM pred vodstvom UNZ Murska Sobota (Foto: Štefan Araham).

Poročilo poveljnika PEM načelniku UNZ (Foto: Štefan Araham).

Po temeljiti analizi in velikem razočaranju predsednika SFRJ maršala Josipa Broza - Tita je bila sprejeta politična odločitev za ustanovitev protiterorističnih enot v milici. Tako so bile po vsej Jugoslaviji ustanovljene specialne enote milice za boj proti terorizmu, ki delujejo še danes. Slovenija je 8. 9. 1975 ustanovila na vseh UNZ Posebne enote milice. Na RSNZ¹⁴ pa je bil že leta 1973 ustanovljen v okviru Zaščitne enote milice Vod za posebne naloge – danes Specialna enota.

Na UNZ MS pa je bil ustanovljen samostojni vod PEM.

Enote PEM že od ustanovitve delujejo na sklic na območju lastne UNZ¹⁵ in na območju celotne Slovenije, odvisno od odločitve Republiškega sekretarja za notranje zadeve¹⁶. Prvič tudi v sestavi enot delujejo rezervni miličniki z enakimi pooblastili kot aktivni. Razmerje sestave je bilo pet aktivnih miličnikov in štirje rezervni miličniki. Uniforma in oprema ter oborožitev je enaka, prav tako pooblastila. Aktivni pripadniki so opravljali redne naloge v enotah milice, ob sklicu enote oziroma mobilizaciji pa so prenehali z rednimi oblikami dela in najhitreje prešli na izvajanje nalog v PEM.

Enote so bile izurjene in opremljene za izvajanje najtežjih nalog v vseh pogojih.

Delovale so prvenstveno v dveh formacijah:

I. formacija : - vzdrževanje in vzpostavljanje JRM¹⁷, ko je ta huje kršen,

II. formacija : - varstvo ustavne ureditve,

- varstvo življenj ljudi in njihovega premoženja,
- boj zoper hudodelske združbe, oborožene skupine ali posameznike.

Aktiviranje enote je odredil republiški sekretar za NZ ali predstojnik UNZ s soglasjem ministra v primerih, ko se z rednimi oblikami dela milice ni dalo ali se ni moglo izvršiti nalog milice in je šlo za veliko ogroženost. Za izvedbo nalog so imeli na voljo ustrezna sredstva, opremo in oborožitev.

14 Republiški sekretariat za notranje zadeve, danes Ministrstvo za notranje zadeve

15 Uprava za notranje zadeve, pred njo Uprava javne varnosti

16 Notranje zadeve

17 Javni red in mir

Zborni postopki PEM (Foto: Štefan Araham).

Preskus plinskega agregata (Foto: Štefan Araham).

Delovanje samostojnega Pomurskega voda PEM od septembra 1975 do septembra 1988

Samostojni Pomurski vod

Število:

- I. in II. formacija: - skupaj pripadnikov 45
- sestava 4 oddelki 36 (4x9)
- poveljstvo 9

Oprema in postopki

- uniforma zimska – čevlji visoki - gojzarice

I. formacija:

prisilna sredstva - JRM:

- fizična sila in usmerjevalne ograje
- gumijevka in lesena palica
- zborni postopki: kordoni, lestvice, verige, brane, klini
- postroji za razbijanje množice
- plinske ročne in izstrelne bombe
- plinski generator
- plinske puške in pištole 38 mm, Šermuli
- plinske šok bombe in vodni top
- oklepna vozila – pomoč Voda za posebne naloge

zaščitna sredstva:

- intervencijske čelade, plinske maske, plastični ščiti, varovalne ograje

II. formacija dts

oborožitev:

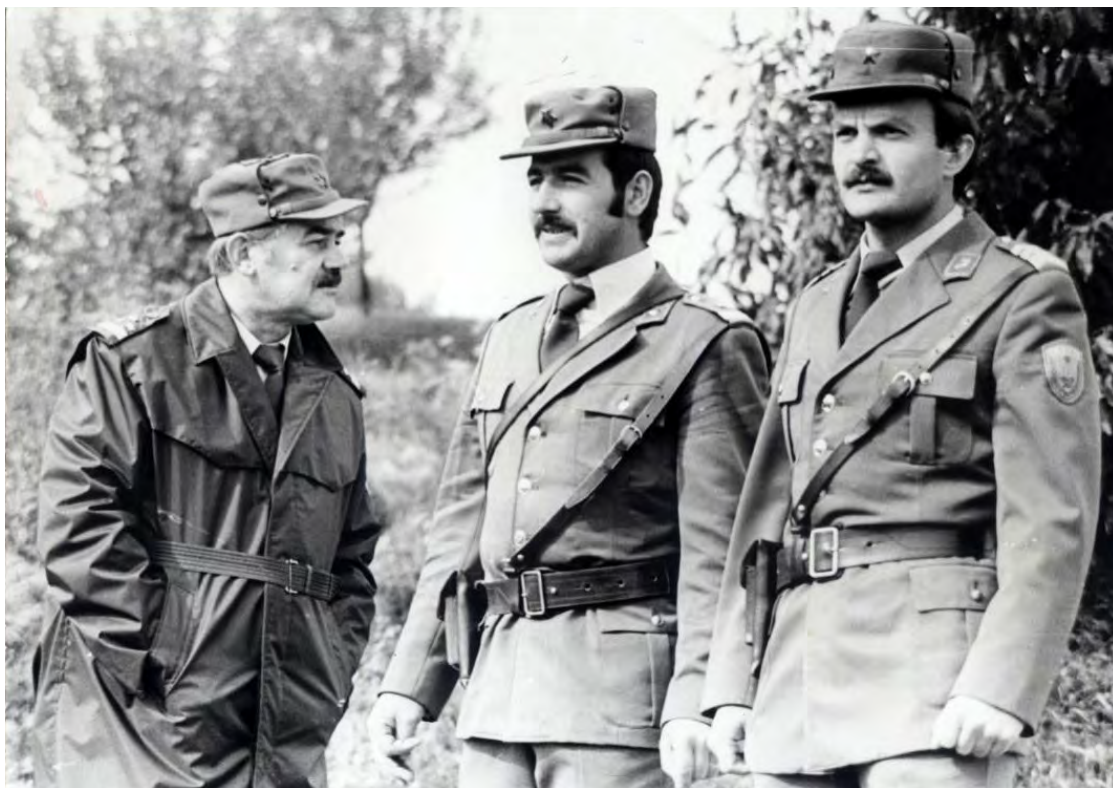
- pištole, brzostrelke, puškomitraljezi, snajperske (ostrorelske) puške
- polavtomatske puške, ročne bombe, ročni metalci min, tromblonske trenutne in kumulativne mine

zaščitna oprema:

- neprebojne čelade, plinske maske, neprebojni jopiči

Zborni postopki PEM – usposabljanje (Foto: Štefan Araham).

*Prvi poveljnik PEM Mlinarič, takratni poveljnik PEM Flisar
in njegov pomočnik Miklič (Foto: Štefan Araham).*

V navedenem obdobju kritičnih varnostnih razmer ni bilo in so bila izvajana urjenja po obeh formacijah. Nekoliko več urjenj je bilo s piljenjem postopkov po JRM in uporabljalo se je več plinskih sredstev iz uvoza, začele so se tihe priprave na dan »D«¹⁸. V ta namen so bile že pripravljene in zapečatene kuverte z Uredbami z zakonsko močjo, da bi državno vodstvo in JLA lahko izvajali oblast mimo parlamenta. V tem času od leta 1975 do 1980 je bil Pomurski vod na republiški ravni angažiran dvakrat.

Februarja 1979 nam je bilo zaupano varovanje poslovitve na pogrebu Edvarda Kardelja v Ljubljani. Varovali smo žalni plato pred skupščino in grobnico narodnih herojev z najvišjim političnim vodstvom SFRJ in diplomatskim zborom veleposlanikov v SFRJ.

Ob smrti predsednika SFRJ tovariša Josipa Broza – Tita, dne 4. 5. 1980, pa smo varovali drugo cono na železniški postaji v Ljubljani, kjer je bila zadnja poslovitev pred odhodom modrega vlaka s posmrtnimi ostanki Tita. Po Titovi smrti, ko se je politični vrh Beograda in vrh JLA vzdržal kakršnihkoli dejanj, so se začela pregrevanja političnih razmer na Kosovu.

1. Kosovo aprila 1981

Na Kosovu je prišlo do kriznih razmer, izbil je **irendentizem**¹⁹, ki je začel razžirati bratstvo med pokrajino Kosovo in Republiko Srbijo, predvsem znotraj Srbije. Na Kosovu je prišlo do razglasitve izrednih razmer. Državni vrh je v razreševanje krize vključil vse republike, ki so morale miriti medsebojne spore in na Kosovo pošiljat svoje miličnike.

Slovenija je pri umirjanju zadev sodelovala s pripadniki PEM v »Zveznem bataljonu za specialno dejstvo«²⁰. V isti bataljon je bila vključena tudi srbska specialna enota, delovali pa smo v oklepno-mehanizirani enoti. Iz UNZ MS pa je bil vključen samostojni inšpektor Alojz Flisar kot poveljnik slovenskega kontingenta milice na Kosovu in še trije pripadniki PEM.

Poveljnik zveznega bataljona za specialno dejstvo je bil Slovenec Kosi, ki je užival visoko avtoriteto. Slovenci smo delovali predvsem preventivno in z demonstracijo sile v pregretyh predelih Prištine.

18 Mišljena osamosvojitev Republike Slovenije

19 Izraz, ki ga je uradna politika SFRJ uporabljala za označitev teženj kosovskih Albancev po samostojni republiki in kasneje državi

20 Tako se je enota imenovala

Vaja PEM leta 1988, delovanje v vseh vremenskih razmerah (Foto: Štefan Araham).

Poveljniški šotor Flisarja na Kosovu (Foto: Štefan Araham).

Posveti in načrtovanje dela so bili dnevno ob 13. uri s poveljniki vseh republik na Pokrajinskem sekretariatu za NZ. Poveljniki Bataljona za specialno dejstvo pa smo imeli ločene posvete in načrtovanja dela vsak dan ob 21. uri. Izvajali smo naloge, za katere smo se dogovorili v štabu Bataljona za specialno dejstvo.

Pripadniki PEM iz vseh slovenskih UNZ smo delovali na Kosovu do meseca februarja 1990. Na Kosovu smo se v devetih letih izmenjali vsi pripadniki posebnih enot. Pridobili smo si bogate izkušnje in spoznali razmišljanje srbske politike v procesu osamosvajanja Republike Slovenije. Zanimiva pri tem je vloga polkovnika Strika, ki je leta 1972 na Raduši uspešno zaključil boje s teroristi, leta 1981 pa je poveljeval odredu združenih enot milice Jugoslavije na Kosovu.

2. Angažiranje Pomurskega bataljona od leta 1989 do konca vojne 1991

Čas osamosvojitvenih procesov s tajnimi pripravami slovenskih obrambno-varnostnih sil

a. »Akcija Sever 1989«

V letu 1989 so se varnostne razmere v Jugoslaviji začele še bolj zaostrovati. Zaostrovanje srbske politike do večinskega albanskega prebivalstva februarja 1989 je postalo vse bolj odkrito. Družbenopolitične organizacije, društva in slovenska javnost so v podporo Albancem v tej pokrajini v Cankarjevem domu dne 20. 2. 1989 sklicali zborovanje. Srbsko in črnogorsko vodstvo je v obeh republikah prirejalo mitinge²¹, ki so imeli za posledico rušenje aktualne oblasti in njihovo nadomeščanje z novimi velikosrbskimi kadri. Svoje delovanje so hoteli razširiti tudi v Slovenijo, zato so najavili tak shod tudi v Ljubljani za 25. 3. 1989, vendar ga niso izvedli.

Napovedani shod je dobil šifro akcija »SEVER«.

Pričevanja, podrobnosti in dokumenti so objavljeni v knjigi »Akcija Sever«.

²¹ Miting je ime za javni shod ali demonstracije, ki je ustaljen v Srbiji in Črni Gori.

Slovenski miličniki med demonstracijami na Kosovu (Foto: Štefan Araham).

Pripadnik PEM varuje zgradbo, kjer je bil nastanjen slovenski kontingent na Kosovu (Foto: Štefan Araham).

Opomba: Po mnenju večine Slovencev je bil to največji zgodovinski dogodek v Sloveniji in prvi korak na poti k osamosvojitvi. Slovenija je odločno rekla »NE« in prvič v zgodovini vzpostavila popoln nadzor nad svojim ozemljem, zaprla je tudi republiško mejo s Hrvaško.

Prvič v zgodovini je sklicala vse enote PEM v Republiki Sloveniji in Vod za posebne naloge, ki so bile sposobne ohraniti in obraniti nedotakljivost Slovenije. Edina oborožena sila, ki jo je takrat imela Republika Slovenija, so bile enote PEM, milica in ostali organi za NZ.

b. Projekt procesov osamosvajanja 1990 - 1991

Manevrska struktura narodne zaščite Pomurja (MSNZ), v milici poimenovana prikrita modra mreža

MSNZ je bil skupni tajni projekt nastajanja slovenskih oboroženih sil, TO in slovenske milice. Nastal je kot reakcija razoroževanja TO s strani Jugoslovanske ljudske armade. Delovati je začel po izdaji odredbe o obvezni hrambi orožja v vojašnicah JLA, kjer je bilo večinoma to orožje že shranjeno. O uporabi in izvzetju pa je odločal poveljnik vojašnice.

Zaradi ogroženosti izvedbe demokratičnih procesov je bilo demokratično izvoljeno vodstvo Slovenije prisiljeno k organiziranju lastne bojne sile (vojske). Za posedovanje in uporabo orožja državnih organov je našel rešitev obrambni minister Janez Janša v Zakonu o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti v poglavju Narodna zaščita, ki je spadala v pristojnost UNZ oziroma milice.

Minister Bavčar je dne 29. 8. 1990 izdal ukaz o ustanovitvi MSNZ in izdal odločbo republiškemu načelniku Narodne zaščite Tonetu Krkoviču. V RSNZ – milici pa je izdal enaki odločbi Vinku Bezniku in Jožetu Kolencu. MSNZ se je dne 4. 10. 1990 preimenovala v Teritorialno obrambo – uradno v Slovensko vojsko.

Več v knjigi Prikrita modra mreža in priloga 1.

c. Angažiranje posebne enote milice v času od 4. 10. 1990 do konca vojne

Po prehodu MSNZ dne 4. 10. 1990 v Teritorialno obrambo oziroma imenovanje slovenskega oziroma republiškega štaba TO je vrh JLA v Beogradu zajela panika in je že 5. 10. 1990 zasedel štab TO. UNZ Murska Sobota je dne 7. 10. 1990 opravil še zadnje kadrovske zamenjave aktivnih in rezervnih miličnikov in to ni bila »čistka«. Za enoto PEM UNZ Murska Sobota se je odredila 24-urna pripravljenost na domu. Povečali so tudi vse ukrepe za varovanje osamosvojitvenih procesov, iz dneva v dan so PEM odredili nove naloge in bojno pripravljenost z vso opremo doma in v službi.

Slovenski miličniki na Kosovu (Foto: Štefan Araham).

Organizatorji Manevske strukture narodne zaščite leta 1991 (milica UNZ Murska Sobota), v prvi vrsti stojijo z leve Ludvik Cvernjek, Ludvik Bokan in Stanislav Sakovič, v drugi vrsti pa Ciril Magdič, Alojz Flisar in Franc Slokan, 15. 3. 2009, Križevci pri Ljutomeru (Fotografija je iz arhiva Cirila Magdiča, foto: Štefan Abraham).

S strani JLA se je pojavljalo vse več zastraševanj in groženj, tudi s smrtjo. Zato je bila 7. četa PEM UNZ MS na terenu v vozilih pripravljena za interveniranje in tudi oborožene spopade. Bolj ko se je bližal dan razglasitve samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije, več je bilo takih situacij.

Zasedba Vadbenega učnega centra Pekre 23. 5. 1991 in aretacija polkovnika Miloševiča je bila vojna napoved JLA na Slovenijo, poti nazaj ni bilo. Pri obrambi demonstrantov tega dogodka je sodeloval tudi en vod PEM UNZ MS. Po pekrskih dogodkih so vse strukture slovenskih obrambnih sil (Milica in TO) dvignile bojno pripravljenost in urjenje do najvišje stopnje. Strukture obrambe so prešle na urjenje za delovanje v vojni.

Kolenc Jože, pomočnik poveljnika Posebnih enot milice Republike Slovenije, je pozval vse poveljnike PEM, da iz »golobov« naredijo »orle« ter napovedal, da bodo žrtve na obeh straneh. Takoj po pekrskih dogodkih je republiško vodstvo milice sklicalo sestanek poveljnikov vseh enot PEM Slovenije in sprejelo načrt, in sicer usmeritve za nadaljnje urjenje - to je prehod na bojno urjenje PEM na terenu na tajnih lokacijah.

Dne 28. 5. 1991 je pomurska enota PEM odšla na bojno urjenje, ki je od tega dne potekalo 24 ur v vseh pogojih, z vsemi ukrepi samozaščite in varovanja, hkrati so izvajali intervencije in nudili pomoč enotam milice. Enoto smo razdelili na tri dele, ki so izvajali urjenje 8 ur, bili v pripravljenosti za intervencije 8 ur in bili na počitku 8 ur in to na lokaciji enote. Cilj urjenja je bil dvigniti psihofizično stanje na najvišjo stopnjo ter strategijo bojevanja v vseh okoliščinah.

*Urjenje enote PEM UNZ Murska Sobota na sejmišču v Gornji Radgoni junija 1991
(Fotografija je iz arhiva Alojza Flisarja, foto: Štefan Abraham).*

Analiza in priprava pred vajo PEM UNZ Murska Sobota na sejmišču v Gornji Radgoni junija leta 1991 (Fotografija je iz arhiva Alojza Flisarja, foto: Štefan Abraham).

Ob razglasitvi državnosti 25. 6. 1991 so bile vse enote na najvišji stopnji pripravljenosti pri zagotavljanju varnosti. Dne 26. 5. 1991 smo varovali zamenjavo vseh državnih simbolov na vseh MP v Pomurju. JLA pa je že obkoljevala MP in grozila z orožjem.

In 27. 6. 1991 smo odšli v vojno za Slovenijo, iz katere smo se vrnili kot zmagovalci. Več podrobnosti glej v knjigi Pomurje je gorelo modro in v prilogi 2.

Priloga 1

MANEVERSKA STRUKTURA NARODNE ZAŠČITE V POMURJU

Procesi demokratizacije vzhodne Evrope so se močno odražali tudi v Sloveniji. Zlasti hiter je bil razvoj po letu 1987. Slovencem je bilo dovolj sobivanja v skupni državi, ki do Slovenije ni bila pravična. Začel se je proces demokratizacije in proces prehoda v samostojnost. Zvezna jugoslovanska oblast in Jugoslovanska narodna armija sta ta proces ves čas skušali zatreti in v Sloveniji vpeljati izredno stanje ter nato Slovence s silo podrediti s pomočjo JLA. Vendar se v Sloveniji procesov demokratizacije ni dalo več zatreti. Dokazi za to so bili tudi preprečen poskus mitinga resnice v Ljubljani s strani Srbov iz Kosova 1989, izdaja ukaza o razorožitvi TO 15. 5. 1990, zasedba RŠTO oktobra 1990 in drugi konflikti, ki so izkazovali sovražnosti do Slovenije.

Zaradi ogroženosti izvedbe demokratičnih procesov je bilo demokratično izvoljeno vodstvo Slovenija prisiljeno k organiziranju lastne bojne sile (vojske). V tistem času je imelo na voljo oboroženo in usposobljeno milico, ki se je že leta 1989 izkazala v konkretnih aktivnostih, v katerih se je pokazalo, da je pripravljena in sposobna za vsako ceno z orožjem zaščititi slovenski narod in procese osamosvajanja.

Slovenska milica je bila torej ustrezno organizirana, opremljena in izurjena. Udarno moč milice so predstavljale Posebne enote milice in Specialna enota. Te enote so bile dobro oborožene, izurjene in opremljene za boj proti terorizmu in druge oborožene spopade ter oblike ogrožanja. Usposobljene so bile tudi za usklajeno delovanje po celotni Sloveniji. Opremljene so bile z opremo, primerno za dalj časa trajajoče delovanje na terenu, z lastnim neodvisnim sistemom zvez in ostalo opremo, tudi s prilagojeno oskrbo.

V okviru milice so bile tudi formirane Vojne enote milice. Bile so ustrezno organizirane, opremljene in izurjene. Območje delovanja jim je bilo vezano na območja Uprav za notranje zadeve s poudarkom na območja postaj milice.

*Dvig Slovenske zastave na mednarodnem mejnem prehodu
Gornja Radgona (Foto: Štefan Araham).*

Miličniki PEM v Gornji Radgoni pred spopadi (Foto: Štefan Araham).

Po oceni slovenskega političnega vodstva je bilo treba organizirati tudi lastno obrambno vojaško silo v največji strogi tajnosti. In takrat se je rodil projekt Manevske strukture narodne zaščite (nadaljevanju MSNZ) za Slovenijo, v katerem sta pozneje skupaj bojno silo neločljivo predstavljala slovenska Teritorialna obramba in milica.

Republiški sekretar Sekretariata za obrambo Republike Slovenije Janez Janša in republiški sekretar Sekretariata za notranje zadeve Republike Slovenije Igor Bavčar sta našla rešitev v Zakonu o SLO²² in DS²³, ki je omogočal zakonsko delovanje v okviru Narodne zaščite.

Igor Bavčar je 29. 8. 1990 izdal ukaz o ustanovitvi MSNZ in izdal odločbe republiškemu načelniku Narodne zaščite Tonetu Krkoviču in pokrajinskim načelnikom Teritorialne obrambe. V milici je imenoval Vinka Beznika, poveljnika Specialne enote, ter Jožeta Kolenca, vodjo oddelka za Posebne enote milice, Vojne enote milice in obrambno načrtovanje RSNZ. Skupna naloga jim je bila, da organizirajo in vzpostavijo delovanje MSNZ in uskladijo načrte za skupno delovanje sil za obrambo domovine. MSNZ je v delovanju združevala v obeh strukturah skupaj preko 22.000 pripadnikov.

²² Splošni ljudski obrambi

²³ Družbeni samozaščiti

V Pomurju je ustanavljanje - organiziranje delovanja MSNZ potekalo usklajeno od konca avgusta do 4. oktobra 1990, in sicer:

Miličniki PEM noč pred spopadom v Gornji Radgoni (Foto: Štefan Araham).

Zamenjava državne označbe na mednarodnem mejnem prehodu Kuzma (Foto: Štefan Araham).

V avgustu 1990 je Kolenc Jože iz RSNZ klical domov Alojza Flisarja, med vrsticami mu je predstavil situacijo in povedal razlog in vzroke ter mu določil rok odločitve o sodelovanju v projektu. Alojz Flisar, kot zaveden Slovenec, se je odločil za sodelovanje v projektu. Tudi pred tem je aktivno sodeloval kot izvajalec nalog po akciji »SEVER-89«, kjer je bila slovenska milica na prvi tovrstni preizkušnji izredno uspešna.

Dne 6. 9. 1990 ponoči je bil v Slovenskih Konjicah »tajni sestanek« med Jožetom Kolencem, Tonetom Krkovičem, Mihom Butara, Alojzom Flisarjem iz UNZ Murska Sobota, Bojanom Lunežnikom iz UNZ Maribor, Ivanom Smodišem iz PŠTO²⁴ Murska Sobota in Marjano Fekonja iz PSTO Maribor. Opravljena je bila predstavitev varnostno obrambnega stanja in sprejet je bil dogovor o skupnih ciljih in nalogah. Aktivnosti milice v Pomurju so stekle na dvostopenjsko organizirano strukturo delovanja:

1. Na ravni Uprave za notranje zadeve Murska Sobota:

- organizator in koordinator Alojz Flisar, poveljnik PEM in samostojni inšpektor milice za mejne zadeve in tujce
- namestnik Ciril Magdič, inšpektor za PEM, VEM²⁵ in obrambne načrte
- pomočnik Ludvik Cvernjek, skladiščnik orožja in opreme

2. Na ravni postaj milice: kot organizatorji

- Občina Gornja Radgona: Stanko Sakovič, komandir PM²⁶ Gornja Radgona
- Občina Murska Sobota: Ladislav Vegi, komandir PM Murska Sobota
- Občina Ljutomer: Franc Slokan, komandir PM Ljutomer
- Občina Lendava: Ludvik Bokan, komandir PM Lendava

V izvajanje konkretnih nalog so bili vključeni pomočniki komandirjev in vodje varnostnih okolišev, kateri pa načeloma niso bili seznanjeni, da opravljajo posamezne naloge na področju delovanja MSNZ.

Za skupno izvajanje nalog se je dogovarjalo na dnevnih in tedenskih koordinacijah. Potekale so med organizatorji MSNZ iz pomurskega območja, največ koordinacijam je prisostvoval načelnik OŠ²⁷ TO Murska Sobota, Janez Bohar.

²⁴ Pokrajinski štab Teritorialne obrambe

²⁵ Vojne enote milice

²⁶ Postaja milice

²⁷ Občinski štab

Počitek miličnikov PEM med aktivnostmi (Foto: Štefan Araham).

Razrušena Gornja Radgona in poškodovano službeno vozilo PEM (Foto: Štefan Araham).

Na občinski ravni so neposredno sodelovali organizatorji MSNZ OŠTO in organizatorji - komandirji PM.

Koordinacija, sodelovanje in medsebojna pomoč je zajemala:

Izvajanje nalog hrambe in varovanja oborožitvene opreme enot MSNZ (Orožje so v glavnem bojni sotovariši MSNZ izvzeli²⁸ podnevi, skladiščeno pa je bilo v strogi tajnosti ponoči, zaradi varnosti pa je bilo večkrat treba izvesti manever zavajanja, pogosto pa je bilo začasno shranjeno pri zaupnikih in delavcih MSNZ v njihovih stanovanjih in kletih).

Za primer poskusa nasilnega odvzema orožja s strani pripadnikov Jugoslovanske ljudske armade iz tajnih skladišč je bil izdelan poseben načrt obrambe, v katerem so imeli pripadniki Posebne enote milice posebne naloge, za njihovo izvedbo pa o imeli orožje na svojih domovih.

Pridobivanje in izmenjava obveščevalnih informacij in podatkov o enotah, kadrovske postavitvah, organizaciji, postavitvah, opremi in namerah ter načrtih pripadnikov Jugoslovanske ljudske armade ter njihovem zadrževanju, gibanju in usposabljanjih na ravni Pomurja in na ravni občin ter o izdelavi skupnih načrtov delovanja (Načrti, ocene in ukrepi so se v pisni obliki izdelovali samo v nujnih primerih, zato je dokumentarnega gradiva v milici zelo malo in še to je bilo ob napadu JLA 1991 uničeno ali izgubljeno. Dokumentiranje je bilo tudi v lastne beležke organizatorjev, ki pa žal niso dostopne), kadrovske pripravi in usposabljanjih.

Kronologija nekaterih aktivnosti MSNZ

- Dne 3. septembra 1990 je bil sestanek poveljnikov bataljonov PEM iz vse Slovenije na RSNZ, kjer so bile sprejete usmeritve za aktivnosti in nadaljnje usposabljanje oziroma urjenje enot PEM.
- Dne 14. septembra 1990 je bil nočni sestanek organizatorjev obeh struktur MSNZ iz vse Slovenije na IS²⁹ RS s političnim vodstvom države.
- Septembra in tudi kasneje (milica že od novembra 1989) je potekala vzpostavitev mreže za spremljanje aktivnosti posameznikov iz vrst JLA, carine.

²⁸ Ta izraz se uporablja za ilegalno odnašanje orožja iz vojašnice ali stražnic JLA, kjer je imela to orožje shranjeno in pod nadzorom JLA

²⁹ Izvršnem svetu danes vladi

*Vrnitev PEM na mednarodni mejni prehod Gornja Radgona 3. 7. 1991
(Foto: Štefan Araham).*

PEM se vrača proti mejnemu prehodu v Gornji Radgoni 3. 7. 1991 (Foto: Štefan Araham).

- in drugih, ki so podpirali miting resnice in iskali somišljenike za udeležbo na mitingu (zlasti člani ZK³⁰ gibanje za Jugoslavijo).
- Zbiranje varnostno pomembnih in zanimivih podatkov in pridobivanje informatorjev iz vrst starešin JLA.
- Dne 25. septembra 1990 je bilo usklajevanje načrtov delovanja 7. bataljona PEM oziroma Pomurskega bataljona z VEM³¹ enotami v Pomurju in informiranje MSNZ TO o naših silah in o pripravljenosti enote PEM.
- V tem času pa so profesionalni pripadniki, zlasti iz OŠTO Murska Sobota in Lendava, na različne načine, tudi rizične zvijače, iz svojega skladišča izvezemali in izvažali svoje orožje, ki smo ga ponoči skupaj deponirali v tajnih skladiščih.
- Podobno se je dogajalo v Gornji Radgoni, kjer pa je bilo orožje TO shranjeno v objektu obmejne stražnice. Od tam so orožje izvažali med prvimi in ga shranili na PM Gornja Radgona. Tudi v Ljutomeru in Lendavi se je del orožja za intervencijske enote hranil in varoval na postajah milice.
- V Murski Soboti se je orožje in strelivo v določenem številu hranilo in varovalo tudi v zaklonišču Uprave za notranje zadeve. Tu se je v organizaciji Alojza Flisarja in Ludvika Cvernjeka v podzemnem rovu zaklonišča hranilo in varovalo minsko eksplozivna sredstva za več OŠTO Pomurja v strogi tajnosti in s tehničnim varovanjem. Tako je bilo v zgradbi UNZ hranjenega preko 120 kosov orožja in 37.000 nabojev ter preko 2.600 kosov različnih minsko-eksplozivnih sredstev, še večje pa je bilo število avtomatskih pušk in streliva na postajah milice in v različnih tajnih skladiščih na terenu.
- Konec septembra je potekalo spremljanje transportov na mejne stražnice in skladišča KMO Murska Sobota. V istem obdobju so organi (KOS)³² intenzivno delali na odkrivanju organizatorjev MSNZ. Na srečo neuspešno, ker so sledili zaradi informacij napačnim osebam.

Dne 4. 10. 1990 preide MSNZ v Teritorialno obrambo Republike Slovenije, milica pa nadaljuje z aktivnostmi nespremenjeno, tokrat s TO vse do konca vojne, torej z istimi ljudmi na istem območju, vendar samo s slovensko TO.

30 Zveze komunistov

31 Vojne enote milice

32 Kontra obaveštajna služba – protiobveščevalna služba JLA

Premor med boji v Gornji Radgoni (Foto: Štefan Araham).

Pogled na Gornjo Radgono z blokirane mejnega prehoda. Miličniki so: poveljnik PEM Flisar, komandir PMM Gornja Radgona Žinko, poveljnik Čete PEM Pohovnikar in pomočnik poveljnika PEM Horvat (Fotografija je iz arhiva Alojza Flisarja, foto: Štefan Abraham).

Tveganje v tistem času je bilo veliko, razlogov za upor in dosego ciljev pa še več. Tudi poguma nam v milici ni zmanjkalo, kajti vedeli smo, da za nami stoji slovenski narod, kar smo v ONZ³³ oziroma milici občutili že ob izvajanju akcije Sever 1989.

14. februar dne 18/09-1990

Enota **REVERZ št.** (4) je prejel

Podpisani UNZ - Flisar
iz skladišča OSTO 14. februar

po obrazcu »Potrebujem« št. _____ naslednje predmete:

Zap. št.	Naziv predmeta	Merska enota	Količina	Konto
1.	AP 7.62 mm 2 loži kupa	kom	15	
2.	Wektor 7.62 mm (3x1.120)	kom	3360	
NA PRIS: 27518, 68655, 68321, 68323, 68705, 68835, 68844, 116012, 68642, 68352, 68684, 67991, 68689, 68049, 116014 ODPRIL 30 Flisar				
Oddal _____ Zaključeno - zap. št. <u>2 (alvo)</u> Prejel _____				

Obr. 6.119
Zaščita Dr. z. lov. —
KT: 1/196
1260 LXXXIX-3078-66

Reverz orožja, ki ga je prinesel Alojz Flisar iz skladišča JLA
(Kopija je iz arhiva Alojza Flisarja).

33 Organi za notranje zadeve - tako se je imenovala policija do leta 1998

NAJ NE BO POZABLJENO!

Vsi v Organih za notranje zadeve, še zlasti miličniki, smo izvajali aktivnosti varovanja ukrepov osamosvajanja in obrambnih priprav, vendar tega razen nosilcev MSNZ nismo vedeli - delali smo po usmeritvah. Pripadniki milice smo imeli pooblastila, oborožitev, zveze, vozni park, dobro organiziranost, strokovno znanje in visoko stopnjo pripravljenosti na izvedbo nalog, ne glede na nevarnost in posledice. To se je pokazalo tudi pozneje v junaštvih v vojni za samostojno Slovenijo.

Angažiranje PEM na mednarodnem mejnem prehodu Gederovci med izkrcanjem desanta vojakov JLA iz helikopterjev (Fotografija je iz filma TV Slovenija).

Naloge zaščite izvedbe demokratičnih procesov in osamosvojitve Slovenije smo uspešno opravili. Ob koncu se zahvaljujemo vsem, ki so nam v teh težkih in hudih časih stali ob strani, prav posebej pa vsem pripadnikom MSNZ in pripadnikom Teritorialne obrambe, s katerimi smo z ramo ob rami opravili tudi najhujše in najzahtevnejše vojne naloge.

Hvala vam.

Položaj PEM na mednarodnem mejnem prehodu Gederovci
(Fotografija je iz filma TV Slovenija).

1476802

POTR...
o prevzemu

od OSTO LENDAVA M. SOR

za (OSTO) H

14.09.1990

Štab NZ REVERZ št. 1
Sklad. JLA (A. Flisarja)

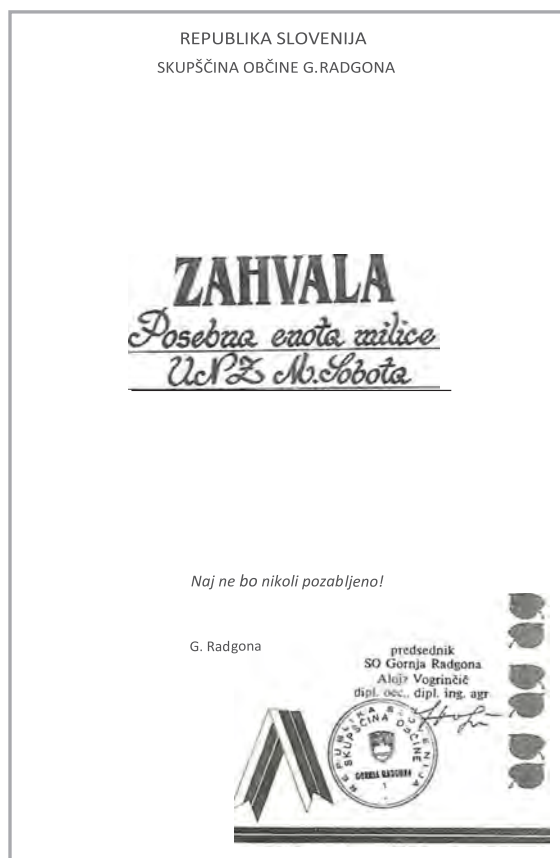
Eruta	Poslanci	Naziv predmeta	Merska enota	Količina	Opomba
3.	iz skladišča	1. Pritrta 7,62 mm M-57	kp	19	
4.	po obratcu uporabljeni H	2. AP 7,62 mm	kp	22	
5.		3. Brzostrelka M-40	kp	3	
6.	Pol	4. Pistolet 7,62 mm pol	kp	917	
7.	Avtor	5. Naboj 7,62 mm AP	kp	158	
8.	Puškomi	6. Naboj 7,62 mm	kp	26.460	
9.	Ročni min	7. Naboj za Brzostv. 9mm	kp	3.600	
10.	Minomet 60 mm	8. zbra. zbra. zbra.	"	160	✓
11.	Minomet 82 mm	Mina zbra. kumul.	"	48	✓
12.	Netržajni top 57 mm	Mina za HM 82 mm	"	50	✓
13.	Bedalo	Mina kumulativna za RM 82 mm	"	28	✓
14.	Radio naprava 2 W	Naboj trotilski 200 g	"	200	✓
15.	Radionaprava 20 W	Rečna bomba M-53	"	140	✓

Sklanjeno z zap. št. 15

24. 09. 1990

Predal: rez. v. vodnik
ŽIVKO STANIČ

Reverz orožja, ki ga je prinesel Alojz Flisar iz skladišča JLA
(Kopija iz arhiva Alojza Flisarja).

PEM UNZ Murska Sobota je dobila priznanje za vlogo v osamosvojitveni vojni v Gornji Radgoni (Kopija priznanja iz arhiva Alojza Flisarja).

Alojz FLISAR, univ. dipl. iur, organizator MSNZ v milici, poveljnik 7. bataljona PEM RSNZ, samostojni inšpektor milice za mejne zadeve in tujce

Priloga 2

Osamosvajanje Republike Slovenije

Pregled aktivnost!:

1. Akcija Sever, 1. 12. 1989, v milici prvi ukrep - preprečitev mitinga resnice. Milica je spremljala aktivnosti zveznih organov, JLA in pristašev srbskega režima v Sloveniji.
2. Dne 17. 5. 1990 razoroževanje slovenske TO. Edina oborožena sila v SLO ostane milica.
3. Od 17. 5. 1990 do 2. 6. 1990 Krkovič, Beznik ter Bavčar in Janša zavarujejo še ne odvzeto orožje ter zavarujejo še zaprto območje Gotenice.

Dne 2. 6. 1990 Beznik in Gorše³⁴ s policijskimi specialci ponoči ob 1.00 zavzamejo v bliskoviti akciji zaprto območje Gotenice, ki ga nato milica v celoti zavaruje. Gre za veliko strateško območje z veliko orožja in druge opreme.

4. Junija in avgusta 1990 Beznik, Krkovič, Janša in Bavčar iščejo možnost ustanovitve slovenskih oboroženih sil zaradi zaščite procesov demokratizacije v Sloveniji in ogrožanje Slovenije od JLA in zveznih oblasti.
5. Dne 5. 6. 1990 Zaščitna enota³⁵ RSNZ premesti orožje in opremo iz Gotenice v Primože.
6. Od 21. 6. 1990 do 23. 7. 1990 Janša, Bavčar, Beznik in Krkovič najdejo zakonito podlago za ustanovitev oboroženih sil v Sloveniji. Medtem pa milica opravlja tudi obrambne naloge. Uporabi se PEM, ki je organizirana, usposobljena in dobro oborožena ter lojalna Sloveniji, kar je dokazala že v letu 1989 v akciji »Sever«. Ta je štela 1.400 pripadnikov in je bila udarna pest milice.
7. Dne 23. 8. 1990 Bavčar, Janša, Beznik in Krkovič izdelajo in sprejmejo Organizacijsko kadrovsko shemo za Narodno zaščito. Milica je že organizirana, za oboroženo strukturo pa to izdela Krkovič. V milici je za nosilca MSNZ imenovan Kolenc, in sicer za enote PEM in VEM. Na novo je ustanovljena Specialna enota RSNZ, kateri poveljuje Beznik.
8. Republiški sekretar za notranje zadeve izda odločbo o ustanovitvi MSNZ.
9. Začetek avgusta v nedeljo dopoldne me domov pokliče kot poveljnika 7. bataljona PEM stari sodelavec Kolenc in mi v šifrah razloži razlog za sodelovanje ter mi da rok za premislek. Brez razmisleka zadevo sprejemem.
10. Dne 3. 9. 1990 je bil sestanek poveljnikov PEM na RSNZ kot organizatorjev MSNZ in koordinatorjev med UNZ in TO.
11. Dne 8. 9. 1990 je bil prvi tajni sestanek ponoči v Slovenskih Konjicah z Republiškim poveljstvom MSNZ oziroma načelnikom MSNZ Krkovičem, Kolencem, Butaro ter Fekonjo iz Maribora, Smodišem iz Murske Sobote iz vrst TO in Lunežnikom iz Maribora ter Flisarjem iz milice v Murski Soboti. Dogovorjeni so bili cilji, načini dela in aktivnosti. Sodelovanje se izvaja v strogi tajnosti.
12. Avgust 1990 - TO in upravni organi za obrambo dajo MSNZ milice v varovanje prvo orožje in strelivo.

³⁴ Vodji Specialne enote milice

³⁵ Enota za varovanje pomembnih politikov in objektov, v kateri je do takrat deloval tudi Vod za posebne naloge, pozneje Specialna enota milice.

*Posvet branilcev iz milice (PEM) in TO pred stražnico Hodoš
(Fotografija neznanega avtorja je iz arhiva Cirila Magdiča).*

Miličnik PEM v Gornji Radgoni v polni bojni opremi (Foto: Štefan Abraham).

13. Dne 14. 9. 1990 - Zgodovinskega pomena: Tajni sestanek na vladi Republike Slovenije ponoči v najstrožji tajnosti in pod posebnimi varnostnimi ukrepi. Prisotni predsednik predsedstva Kučan, predsednik vlade Peterle, ministra Bavčar RSNZ in Janša RSLO, Slapar in vsi načelniki oziroma organizatorji MSNZ iz celotne Slovenije iz vrst milice in TO. Politično vodstvo in ministra sta prenesla informacijo, da so dozoreli pogoji, da Slovenija dobi svojo legalno oboroženo vojsko in da preide iz tajne MSNZ v novo Slovensko TO.
14. Dne 15. 9. 1990 – Razoroži se PEM UNZ MS in še nekaj enot PEM. Odvzamejo protioklepno orožje, ročne bombe in večje število tromblonskih min z obrazložitvijo, da milica tega ne bo rabila, TO pa teh sredstev nima.
15. Dne 25. 9. 1990 poteka usklajevanje načrtov delovanja med TO in enotami UNZ - PEM in VEM na ravni Vzhodnoštajerske pokrajine.
16. Dne 4. 10. 1990 - MSNZ preide v novo TO republike Slovenije z novim vodstvom. Hkrati se odstavita poveljnik in načelnik Republiškega štaba TO, ki sta bila podrejena JLA.
17. Dne 5. 10. 1990 JLA zasede novi republiški štab TO in zadeve med JLA in Slovenijo se močno zaostrijo.

Srečanje poveljnika in namestnika poveljnika PEM z avstrijskimi varnostnimi organi na mostu čez reko Muro v Gornji Radgoni (Foto: Štefan Abraham).

Ženske v Veliki Polani so pogostile enoto PEM UNZ Murska Sobota, ki je bila takoj po spopadih napotena na varovanje državne meje z Republiko Hrvaško (Fotografija je iz arhiva Alojza Flisarja, foto: Štefan Abraham).

Potem TO poveča delo na vseh področjih organizacije oboroževanja in izobraževanja kadrov. ONZ nadaljuje z ustaljenimi oblikami dela. Naloge izvaja v izmenah po tretjinah po 12 ur, in sicer 12 ur dela, 12 ur pripravljenosti in 12 ur počitka. Naloge opravljajo z najvišjo stopnjo previdnosti, postopki so varovani.

Dne 21. 12. 1990, dan pred dnevom JLA, JLA načrtuje nasilen odvzem evidenc vojaških nabornikov pri občinskih organih za LO³⁶ v Sloveniji. Evidence so bile že shranjene na PM³⁷, ki jih je varovala, TO pa je fiktivno varovala upravni organ za obrambo. PEM je na vseh štirih PM okrepila enote in se pripravila za morebiten konflikt oziroma spopad z JLA. JLA je od groženj odstopila.

Aktivnosti JLA od novembra naprej

Že pred plebiscitom je JLA začela krepiti število graničarjev na karavlah³⁸. Število graničarjev se je dvignilo nad povprečje, od 24 na 28 pripadnikov, od 40 do 55 v vsaki karavli (stražnici). Popolnjevali so jih v glavnem z vojaki srbske narodnosti. Med starešinami so izvedli razslojevanje po zaupnosti in pripadnosti. Najbolj se je zaupalo častnikom in podčastnikom, ki so bili člani ZKJ - gibanje za Jugoslavijo³⁹.

36 Ljudsko obrambo – tako so se imenovali

37 Postaja milice – uradna kratica

38 Slovenski izraz je stražnica, na terenu se je več uporabljalo srbsko besedo karavla.

39 Zvezno vodstvo je ustanovilo novo stranko iz bivše Komunistične partije Jugoslavije.

Ti so prevzeli ključne položaje, ne glede na sposobnost. V Pomurju jih je bilo pet. Obmejne karavle so začeli oboroževati z netrzajnimi topovi, protiklepnimi raketometi, plinskimi sredstvi in MES⁴⁰.

Nekatere stražnice pa so okrepili s poročniki in kapetani⁴¹.

Alojz Flisar

K. FORMACIJI PEM – MED VOJNO PO VODIH		
V vode so bili vključeni tudi člani poveljstva čete na dan 19.06.1991		
I. VOD - vojna - deloval na MP Gederovci in Hodoš		
II. VOD - vojna - deloval na MP G. Radgona in mestu G. Radgona		
III. VOD - vojna - deloval na MP Kuzma in na območju občine Ljutomer		
PRIPADNIKI:		
I. VOD	II. VOD	III. VOD
1. ŠKERLAK Slavko	FLISAR Alojz	SLOKAN Franc
2. KUMER Drago	HORVAT Marjan	KOS Branko
3. PINTARIČ Koloman	POHOVNIKAR Dušan	KAROLI Martin
4. KRAMAR Alojz	ŠTICL Bojan	VENCELJ Janez
5. FERBEŽAR Miran	SEVER Stane	P EČEK Stojan
6. PAJIČ Branko	PISNIK Konrad	FERENCEK Zlatko
7. ŠTIVAN Boris	KRANJEC Stanko	JANEŽIČ Janko
8. KACJAN Danilo	REP Marjan	NOVAK Marjan
9. ŠIŠKO Alojz	LEBAR Dušan	BOROŠ Julij
10. PRAPROTNIK Dušan	CRNKOVIČ Božo	KOTNJEK Jože
11. ŽUNIČ Alen	BUKVIČ Štefan	FEHER Štefan
12. TRČEK Iztok	PRČIČ Damir	FRIDAU Milan
13. KUSTEC Ignac	HODOŠČEK Edmund	ČASAR Marjan
14. VIŠENJAK Slavko	NOVINA Zvonko	LUKINOVIČ Jože
15. KARAS Aleš	SEVER Jože	KISELAK Bojan
16. BARBARIČ Srečko	KOVAČIČ Andrej	PREVOLŠEK Vinko
17. POREDOŠ Karol	HORVAT Miran	HORVAT Štefan
18. VAVROŠ Marjan	FUJS Marjan	PRŠA Jože
19. TRPLAN Vili	LONČAR Andrej	HOZJAN Franc
20. GJERGJEK Milan	GRUJIČ Predrag	KOCET Borut
21. NERAD Jože	BALAŽIČ Slavko	LAMPE Bojan
22.	ABRAHAM Štefan	FEHER Robert
REZERVA:		
1. KARAS Aleš	5. TITAN Jože	
2. JOZELJ Bojan	6. VOGRIČIČ Matej	
3. KARBA Janko	7. RAUTER Franc	
4. GJERGJEK Jožef	8. KUCHAR Milan	
Skupaj z četo so izvajali urjenje postopkov v izrednih razmerah in v vojni in so bili sestavni del enote vedno vpoklicani z ostalimi pripadniki enote.		
POVELJNIK PEM Alojz FLISAR		

Razdelitev PEM UNZ Murska Sobota, ko so 26. 6. 1991 krenili na bojne naloge: I. vod v Gederovce, II. vod v Gornjo Radgono in III. vod na Kuzmo.

I vod se je napotil nato iz Gederovec v Hodoš, III vod na Ljutomersko območje (Kopija dokumenta iz arhiva Alojza Flisarja).

40 Minsko eksplozivna sredstva - kratica je splošna v stroki.

41 Stražnice so običajno vodili podoficirji s čini vodnik, starejši vodnik.

Ciril Magdič: Posebna policijska enota Uprave za notranje zadeve (policijske uprave) Murska Sobota po letu 1991

Slovenska osamosvojitvena vojna je bila vojna, s katero je Republika Slovenija dosegla neodvisnost, suverenost in samostojnost. V pripravah in v bojih je odigrala ključno vlogo Slovenska milica (policija), v njeni sestavi pa so sodelovali miličniki (pooblaščené uradne osebe), rezervni miličniki in civilne osebe, zaposlene v milici.

Prav posebno mesto in vlogo pri osamosvojitvenih bojih pa je odigrala Posebna enota milice (PEM). Predstavljala je udarno moč milice, razporejena pa je bila v izvajanje bojnih nalog na mesta, kjer se je pričakovalo največ aktivnosti in napadov takratnega agresorja na našo državo.

Po ocenah politike in vodstva milice ter upoštevanju dogovarjanj z varnostnimi organi sosednje Hrvaške ni bilo za pričakovati, da bodo enote JLA delovale na ozemlje mlade Republike Slovenije iz njihovega ozemlja. Temu primerno so se načrtovale tudi aktivnosti milice v Pomurju. Žal, pozneje se je pokazalo, da temu ni bilo tako.

Vojna se je končala, pripadniki Teritorialne obrambe so se umaknili v vojašnice in na izvajanje drugih svojih novih nalog. Milica pa je z osamosvojitvijo pridobila povsem novo obvezo, in sicer varovanje državne meje. Varovanje državne meje je pomenila poseben, tako organizacijski kot kadrovske izziv.

Posebnih težav pri vzpostavitvi meje z Republikama Avstrijo in Madžarsko ni bilo (mejni prehodi s postajami mejne milice, zeleno in modro mejo pa postaje milice z oddelki). Meja s Hrvaško, ki je bila takrat tudi v vojni in z območja katere so prihajali tako begunci kot tudi druge osebe, pa je pomenila poseben zahteven varnostni zalogaj.

Pri tem pa se je izkazala Posebna enota milice, ki je prevzela varovanje tako zelene in modre meje z Republiko Hrvaško - kot varovanje in tudi kontrolo prehajanja preko začasnih mejnih prehodov. Uprava za notranje zadeve Murska Sobota je imela v svoji sestavi Inšpektorat milice, Oddelek za zatiranje kriminalitete in Oddelek skupnih služb ter Postaje milice Murska Sobota z OM⁴² Cankova, Rogašovci in Gornji Petrovci, PM Lendava z OM Dobrovnik, PM Gornja Radgona z OM Videm in Radenci ter PM Ljutomer, pa Postajo prometne milice Murska Sobota in Postaje mejne milice Gornja Radgona, Gederovci, Kuzma, Hodoš in Dolga vas.

42 Oddelek milice

PPE PU Murska Sobota pred postrojem 1992, malo sprostitve (Foto: Štefan Abraham).

PPE PU Murska Sobota pred postrojem in pregledom leta 1994 (Foto: Štefan Abraham).

V tistih tudi varnostno zahtevnih in negotovih časih je bila izredno dobrodošla pomoč Posebne enote milice. Ta se sicer skliče za opravljanje nalog, ko postaje milice na podlagi ocen ne morejo same zagotoviti oziroma vzpostaviti reda ali delovati, ko gre za večje kršitve javnega reda, različne preiskave, varovanje pomembnih večjih prireditev, aretacije storilcev hujših kaznivih dejanj, iskanje pogrešanih ljudi ter ob naravnih in drugih nesrečah.

Za uspešno izvajanje zahtevanih nalog, zaradi katerih je sklicana, se mora stalno uriti in usposablјati. To se je izvajalo tako na območju Pomurja, Gotenice in Tacna z opremo, ki se je stalno posodablјala in dopolnjevala, odvisno od ocene in pa morebitnih predvidevanj, za kar bi jo lahko v prihodnje uporabljali. PPE je tako izvedla veliko nalog od zagotavljanja varnosti – varovanja različnih športnih prireditev na nogometnih stadionih v Murski Soboti, Lendavi, Beltincih, Mariboru in Celju, na smučiščih Pohorja, izvajali so varnostne naloge ob streljanju v romskem naselju Pušča, ob varovanju državne meje in akcijo združenih posebnih policijskih enot na terenu Murišče na Hotizi, naloge pri varovanju državne meje v Murski šumi, akcije iskanja pogrešanih oseb v Pomurju, tudi prijetij nevarnih storilcev KD v Lendavskih goricah, Litiji, varovanje prireditev ob visokih državniških obiskih v Ljubljani in na Bledu, ob nemirih v Ljubljani (varovanje ruskega in ameriškega veleposlaništva), opravljanje nalog ob begunski krizi 2015, sodelovanje pri zahtevnih hišnih preiskavah v romskih naseljih in še bi lahko naštevali. Organizacijsko, kadrovsko in materialno tehnično se je prilagajala že vnaprej pričakovanim varnostnim potrebam.

Po odhodu zadnjega vojaka JLA 26. oktobra 1991 je bila opravljena manjša reorganizacija in preimenovanje v Posebno enoto policije Ministrstva za notranje zadeve in kasneje v Posebno policijsko enoto (PPE), sestavljeno po formaciji I in II. **Leta 1995** se je PPE priključil še sestav III, v katerega so bili vključeni policisti Gorske policijske enote (ki je bila kot Gorska enota milice ustanovljena leta 1991).

Takšna organizacija je ostala do **leta 2000**, ko se je z novo odločbo o ustanovitvi PPE na novo formiral sestav I, II in III ter se je oblikovalo delo po skupinah in oddelkih PPE po posameznih policijskih upravah.

PPE PU Murska Sobota pred postrojem leta 1994 (Foto: Štefan Abraham).

PPE Murska Sobota na varovanju nogometne tekme leta 1994 - vse imamo pod kontrolo (Foto: Štefan Abraham).

Sprememba ustanovitvene odločbe PPE je **leta 2008** enoti dodala še sestav IV – Enoto policijskih specialnosti, v kateri so bili policisti vozniki specialnih vozil. Sprememba odločbe o ustanovitvi **leta 2011** je bila opravljena zaradi združevanja policijskih uprav; posledično se je iz enajstih PPE PU formiralo osem PPE PU in poenotilo število policistov v sestavu I in II. Veljavna odločba o ustanovitvi iz **leta 2013** pa je podrobneje uredila pogoje za vstop in izstop iz enote ter oblikovala PPE sestav IV v dva oddelka, in sicer v oddelek policistov voznikov specialnih vozil ter v oddelek ostrostrelcev.

Leta 2020 je bila novelirana Odločba o ustanovitvi PPE. Bistvene novosti so bile na področju organiziranosti enote, izjem pri aktiviranju enote, sprememb pri vstopu v PPE in pri prenehanju oziroma izstopu iz enote. Posebna policijska enota je enota na sklic. Ukaz za delovanje enote izda generalni direktor policije ali direktor posamezne policijske uprave. Da se enota skliče v popolnosti je treba nekaj manj kot šestdeset minut. Hitrejši del enote je na položajih lahko tudi v pol ure. Poleg standardne opreme policisti Posebnih policijskih enot razpolagajo še z dodatno opremo. Če varujejo nogometno tekmo, je član enote opremljen s posebno opremo za varovanje oziroma vzpostavljanje javnega reda.

Nedvomno pa uspeh enote zagotavljajo policistke in policisti, razporejeni v enoto. Pripadniki Posebne policijske enote so zaposleni v različnih organizacijskih enotah policije, kjer – bodisi uniformirani bodisi neuniformirani – opravljajo svoje redne naloge. Za delo v PPE so sklicani takrat, ko varnostne razmere zahtevajo usklajeno delovanje večjega števila posebej opremljenih in usposobljenih policistov, ki pa morajo:

- biti psihofizično sposobni za opravljanje zahtevnih operativnih nalog
- imajo opravljen izredni zdravstveni pregled
- imajo opravljeno osnovno usposabljanje
- morajo imeti smisel in občutek za delo v skupinah

Prednost pri imenovanju v PPE imajo kandidati, ki izpolnjujejo vse predpisane pogoje in dokažejo svoje predhodno znanje borilnih veščin, praktičnega postopka, strelstva in policijskih pooblastil. V primeru večjega števila kandidatov se lahko izvede izbirni preizkus.

Taktična vaja PPE PU Murska Sobota leta 2004 (Foto: Štefan Abraham).

Taktična vaja PPE PU Murska Sobota leta 2004 (Foto: Štefan Abraham).

Z vstopom v PPE policist prevzame poleg določenih posebnih pravic tudi dolžnosti, med katerimi je obvezno izvajanje nalog in usposabljanj v PPE najmanj pet let od prvega imenovanja. Prenehanje dela v PPE ni možno, če bi to neposredno vplivalo na operativnost enote. Policist PPE, ki po tem času ne želi več izvajati nalog v okviru te enote, mora na poveljstvo nasloviti prošnjo s kratko obrazložitvijo o prenehanju s tovrstnim delom. Poveljstvo v roku enega leta obravnava njegovo prošnjo in jo upošteva pri pripravi nove letne odločbe o imenovanju policistov PPE.

Za učinkovito izvajanje nalog Posebne policijske enote je nujno usposabljanje, izpopolnjevanje in urjenje njenih pripadnikov. Policisti PPE tako poleg osnovnega usposabljanja za delo v enoti redno obnavljajo znanje in urijo posamezne postopke, se udeležijo letnega preizkusa usposobljenosti in skupne taktične vaje.

PPE se praviloma aktivira za izvajanje policijskih nalog pri:

- vzdrževanju in vzpostavljanju javnega reda in mira na javnih zbiranjih ter ob drugih napovedanih ali nenapovedanih dogodkih (športne prireditve, demonstracije, protestni shodi ...),
- hujših nasilnih kaznivih dejanjih,
- izvedbi varnostnih akcij ali poostrenih nadzorih s področja vzdrževanja javnega reda, varovanja državne meje in področja kaznivih dejanj,
- naravnih, ekoloških in drugih nesreč (potresi, poplave, obsežnejše prometne, železniške, letalske in druge nesreče, izlitje nevarnih snovi, pojav radioaktivnega sevanja ...),
- drugih aktivnostih (obsežnejše iskalne akcije, blokade območja, asistence, hišne preiskave ...).

Postroj PPE po zaključeni taktični vaji leta 2004 (Foto: Štefan Abraham).

Zbor PPE v Gotenici (Foto: Štefan Abraham).

Za učinkovito izvajanje nalog Posebne policijske enote je usposabljanje, izpopolnjevanje in urjenje njenih pripadnikov nujno. Policisti PPE tako poleg osnovnega usposabljanja za delo v enoti redno obnavljajo znanje in urijo posamezne postopke, se udeležijo **letnega preizkusa usposobljenosti** in skupne **taktične vaje**. Policisti se usposabljaajo tudi na drugih področjih, potrebnih za izvajanje policijskih nalog: topografija, uporaba GPS naprav, uporaba plinskih sredstev, uporaba sredstev za pasivizacijo, delo s helikopterjem, vožnja terenskih vozil, nudenje prve pomoči, zaščita pred ognjem ipd.

Pripravljenost in usposobljenost policistov PPE se spremlja tekoče, posebej pa se ocenjuje vsako leto na podlagi več elementov, ki bi lahko kakorkoli vplivali na delo in usposobljenost enote.

Moje delo v milici – policiji je bilo večinoma prepleteno z opravljanjem vseh nalog Posebne policijske enote. Ponosen sem na svoje delo in prispevek, prav posebej pa sem ponosen na delo, ki sem ga posvetil Posebni policijski enoti Murska Sobota.

Ciril Magdič

Pogovor z navijači (Fotografija iz arhiva Cirila Magdiča, foto: Štefan Abraham).

Ciril Magdič je tretji zgoraj na sredini – 16.10. 2012 (Foto: Štefan Abraham).

<https://www.mladina.si/142656/konec-specialne-vojne>: PPE na Hotizi september 2006.

Denis Zupančič: PPE v zadnjem času

Uvodoma je poveljnik PPE PU Murska Sobota Denis Zupančič pozdravil vse prisotne in se zahvalil za povabilo na današnje srečanje.

Svoj prispevek je začel, kako se je enota PEM preimenovala v enoto PPE. Namreč mlajši pripadniki niso poznali kratice PEM, vendar se je ta kratica pri starejših članih obdržala še danes. S tem je želel poudariti, da je enota PPE »prehodila« dolгих 50 let.

Poudaril je, da se je z leti družba, v kateri živimo, spremenila. Mislil je predvsem navade, vrednote, življenjski stil, tehnološko poplavo in varnost kot vrednoto. Zato so naloge PPE postajale vse zahtevnejše, vpliv civilne družbe in neformalni nadzor pa se je krepil in se krepí še danes.

V nadaljevanju je predstavil delo enote PPE v zadnjih 20 letih. Poudaril je varovanje nogometnih tekem in drugih športnih prireditvev. PPE PU Murska Sobota je ena izmed redkih enot, ki je varovala nogometne tekme po sestavi II v I, II in III Slovenske nogometne lige. Takrat se je posameznikom to zdelo nenavadno, vendar so varnostne razmere tako zahtevale. Nudila je pomoč sosednji Policijski upravi Maribor ter tudi ostalim policijskim upravam. Opisal je varovanja na nogometnih tekmah Lige prvakov, Lige Evropa in Konferenčne lige UEFA⁴³ na domačem stadionu v Murski Soboti. Ne samo na nogometnih igriščih tudi na drugih športnih prireditvah je enota pustila svoj pečat. Eden izmed večjih je bil EUROBASKET⁴⁴ 2013.

Enota je naloge izvajala tudi na državni meji ter v begunskem valu. Kot prva je bila v letu 2015 poslana na PMP Dobova, kamor se je pripeljal prvi vlak z migranti. Tisti dan so nekateri policisti delali več kot 25 ur. Begunska kriza je za celo enoto predstavljala velik izziv. Ugotovili so določene organizacijske pomanjkljivosti, ki so bile kasneje odpravljene. S tem je enota naredila korak naprej.

⁴³ Evropska nogometna zveza

⁴⁴ Evropsko prvenstvo v košarki

<https://www.rtvsl.si/slovenija/video-foto-obsedno-stanje-v-mariboru-ranjeni-policisti-aretirani-protestniki/296698>: PPE v Mariboru 26.11. 2012.

<https://old.delo.si/novice/slovenija/na-obrezju-davi-le-nekaj-prebeznikov-v-rigoncah-priblizno-150.html>: Begunska kriza 2015 v Sloveniji, begunci v Gornji Radgoni.

Poleg navedenih nalog so se izvajale še druge naloge ob zahtevnejših asistencah, iskalnih akcijah, obsežnih hišnih preiskavah, raznih varovanjih VIP⁴⁵ na srečanjih visokih tujih predstavnikov ter državnih proslavah. Posebej je poudaril varovanja na protestnih shodih. Začelo se je leta 2012 na ulicah mesta Maribora, kjer smo prvič uporabili plinska sredstva, kasneje pa tudi v Ljubljani. V letih 2020 in 2021 so se protesti v Ljubljani zelo okrepili, zato je bila enota tedensko prisotna. Najtežje delo je bilo opravljeno dne 5. 10. 2021, o čemer še danes govori javnost in ostale inštitucije.

Zaradi omenjenih protestov je enota doživela določene postopkovne spremembe pri varovanju JRM in se ponovno prilagodila z namenom, da naslednjič spet uspešno izvede svoje naloge. Z leti se je program usposabljanja spreminjal in prilagajal glede na izvedene naloge na terenu. Gotenica je kot stalnica usposabljanj ostala naše prizorišče, da se v treh dneh pokaže, česa je enota sposobna. Posebej je bilo poudarjeno usposabljanje leta 2008 v Nemčiji blizu Berlina, ki so se ga udeležili posamezni člani enote. Na usposabljanju so sodelovale skoraj vse evropske policije. Naša enota je bila ocenjena z odlično oceno, kar je bila dobra popotnica za nadaljevanje uspešnega dela.

Vsa leta se je zaščitna oprema dopolnjevala in izboljševala. Danes je pripadnik PPE nadpovprečno opremljen in je za njegovo varnost dobro poskrbljeno, kar nam lahko zavidajo tudi najboljše policije v Evropi. Če se ozremo po slovenskem in širše po evropskem prostoru, lahko vidimo, da nas čakajo številni zahtevni izzivi (strelske situacije, nasilni protesti, krepitev desničarskih organizacij, teroristične aktivnosti, sedaj lahko dodam tudi vojno, ki vihra dobrih 1000 km oddaljena od nas). Kadrovanje v enoti ostaja ena izmed pglavitnih nalog, če želimo, da bo vloga PPE ostala enaka kot do sedaj.

Ob zaključku se je zahvalil direktorju policijske uprave za njegovo celovito podporo in razumevanje, da je enota na terenu potrebna za varovanje življenja in premoženja ljudi ter ožjim sodelavcem v poveljstvu PPE, s katerimi so vsa leta skupnega delovanja pokazali veliko požrtvovalnost, pripadnost in razumevanje, da je danes enota zgledna in uspešna.

Denis Zupančič

⁴⁵ Srečanja pomembnih predstavnikov tujih držav s slovenskimi voditelji

<https://siol.net/novice/slovenija/v-ljubljani-so-se-na-shodu-zbrali-nasprotniki-omejevanja-epidemije-562499>, Protesti v Ljubljani 29. 9. 2021 (Foto: Bojan Puhek).

Ljubljana 30. 11. 2012 (Foto: Štefan Abraham).

Razprava

Odpiram razpravo o vseh temah, ki so osvetlile pot razvoja in dela PEM v Sloveniji in Pomurju in PPE do danes. Srebrna nit naših predavateljev in vsebin njihovih predavanj nas je vodila skozi 51 let dolgo zgodovino delovanja, usposabljanja enot za specialno delovanje, PEM in PPE, kot pot stroke, enot, ki so se kalile v vajah na republiški in državni ravni, z izjemnimi izkušnjami na Kosovu in akciji Sever, da so lahko postali udarna pest slovenskih Organov za notranje zadeve med osamosvojitveno vojno in izjemno usposobljeni del policije za vzdrževanje JRM, ko je ta huje kršen in za druge zahtevne naloge.

Upam, da bomo na koncu zmogli v naslednjih mesecih to gradivo zbrati in ga pripraviti kot zbornik o razvoju tega dela policije. Hvala kolegom iz Policijskega veteranskega društva Sever za Pomurje in kolegom iz PU Murska Sobota. Hvala predavateljem, da so bili pripravljeni svoje znanje deliti z nami. Čestitka policistkam in policistom ob dnevu policije in vsem nam ob dnevu državnosti.

*Postroj PEM UNZ Murska Sobota, PPE PU Murska Sobota, 15. 10. 2019
v CVSP na Petanjcih (Vir: PU Murska Sobota).*

Milan Osterc

Podpredsednik Policijskega veteranskega društva SEVER za Pomurje je predstavil svojo prehojeno pot v PEM UNZ Murska Sobota. Kot mlad miličnik je bil v sestavu PEM razporejen leta 1979 kot tudi nekateri drugi mladi miličniki in njegovi sošolci iz kadetske šole za miličnike v Tacnu. Svojo pot je opisal kot pot učenja, usposabljanja, sprejemanja novih znanj iz policijske in vojaške taktike.

Ves čas je pri svojem delu upošteval profesionalnost in zakonitost delovanja PEM, ki je bila aktivirana tudi za primere zavarovanj ob različnih obiskih tujih državljanov v Socialistični republiki Sloveniji. Pri vajah PEM je bil vedno eden od pripadnikov vpadne skupine pri preiskavi objektov. Kot dober strelec je bil leta 1983 izbran za policijskega ostrostrelca in njegova pot je bila usmerjena v usposabljanja in treninge za delovanje v kritičnih situacijah, ko je potrebna uporaba takšnega načina delovanja in varovanja družbene ureditve.

V sklopu družbeno političnih sprememb v Jugoslaviji in seveda s tem tudi v Sloveniji kot tudi vedno močnejših pritiskov za demokratizacijo političnega sistema so se začele spremembe tudi v delovanju PEM. Od leta 1988 je bil velik poudarek na usposabljanju ostrostrelcev, saj je bil v tem času vsaj 10-krat na dodatnih usposabljanjih v trenažnem centru Jasnica in še kje. V letu 1991 ni deloval kot pripadnik PEM, ker je maja 1991 prevzel vodenje Oddelka milice Dobrovnik in na ta način dal svoj prispevek k osamosvojitveni vojni 1991.

Borut Kocet

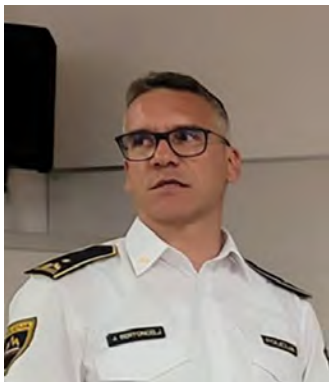
Vodja Sektorja uniformirane policije Policijske uprave Murska Sobota Borut Kocet je pozdravil vse prisotne in pohvalil tovrstne aktivnosti policije in Združenja Sever oziroma Policijske uprave Murska Sobota in Policijsko veteranskega društva za Pomurje. S takšnimi aktivnostmi se zagotovo spodbuja ozaveščenost o pomembnosti obstoja takšne enote.

S tovrstnimi prireditvami se zaposleni pa tudi drugi seznanjajo o aktivnostih in o vlogi Posebne policijske enote v preteklosti in danes.

Povedal je, da je Slovenija ena izmed redkih držav EU, ki tovrstno enoto (PPE) še vedno občasno aktivira, se pravi na „sklic“, v različnih oblikah celotna enota, oddelki, skupine, občasno pa tudi posamezni policisti (reševanja v gorah).

Za razliko od Slovenije ima večina drugih držav v EU tovrstne policijske enote ustanovljene kot stalne organizacijske enote. Ker je bil prisoten tudi predstavnik policije na državni ravni, poveljnik PPE GPU gospod Jurij Bertoncelj, ga je pozval, da poda mnenje vodstva policije o morebitni ustanovitvi PPE GPU kot stalne organizacijske enote oziroma predstavi konkretne aktivnosti, če se v tej smeri izvajajo.

Jurij Bertoncelj

Jurij Bertoncelj, poveljnik PPE GPU, je vse prisotne pozdravil v imenu poveljstva PPE GPU in vodstva Uprave uniformirane policije, kamor je poveljstvo PPE GPU tudi umeščeno. Na kratko je predstavil trenutno organiziranost in zasedenost enote tako na ravni GPU kot tudi po posameznih PU.

Predstavil je namen delovanja PPE, da ne gre za profesionalno enoto, temveč za enoto, ki se aktivira za občasno opravljanje praviloma zahtevnejših nalog policije, ko je za izvedbo naloge potrebno usklajeno delovanje večjega števila policistov. Drugače povedano, gre za policiste, ki redno opravljajo svoje naloge v matičnih enotah, kjer so zaposleni, in se jih po potrebi aktivira kot policiste PPE.

V preteklosti sta PU MB in PU LJ poizkusno, za določeno obdobje (enega meseca), izvedli aktiviranje dela svojih enot, ki so naloge opravljali na način, kot bi se reklo „profesionalno“. Po zaključku obdobja so bile izdelane analize, ki so pokazale več pomanjkljivosti kot prednosti, v zadnjem obdobju pa je to še bolj bremenjeno s kadrovskimi težavami. Trenutno ni pobude o morebitni stalni ustanovitvi PPE GPU kot stalni OE.

V nadaljevanju je prisotne seznanil s ključnimi nalogami, ki jih ta enota izvaja v zadnjih petnajstih letih. Omenil je tudi več vrst usposabljanja, ki so ciljno usmerjena in tudi določeno specifična. Enota se je v zadnjem obdobju udeleževala tudi raznovrstnih mednarodnih usposabljanj v tujini. Policisti PPE so zelo dobro opremljeni, tako z zaščitno opremo kot tudi osebno in kolektivno.

Na koncu je pripomnil, da gre za najštevilčnejšo enoto v slovenski policiji, da so bili do sedaj policisti te enote uspešni in učinkoviti pri izvedbi vseh zahtevnih nalog.

Predavatelji

Dr. Tomaž Čas, univ. dipl. pravnik, magister kazensko-pravnih znanosti, doktor obramboslovja, izredni profesor za varnostni sistem na Evropski pravni fakulteti, Fakulteti za evropske in državne študije in Fakulteti za varnostne vede v Ljubljani, bil je pomočnik načelnika slovenske policije, dekan višje in visoke šole za notranje zadeve, član senata Univerze v Ljubljani, državni podsekretar na Ministrstvu za notranje zadeve, nazadnje zaposlen kot državni sekretar na Ministrstvu za obrambo, strokovni vodja zasebne šole za varnostno izobraževanje. Sedaj je že tretji mandat predsednik Zveze policijskih veteranskih društev Sever.

Alojz Flisar je dolgoletni poveljnik, univ. dipl. iur., poveljnik samostojnega voda PEM RSNZ od leta 1976 do leta 1988, poveljnik 7. čete PEM RSNZ od leta 1988 do konca vojne, poveljnik 7. bataljona PEM RSNZ od leta 1988 do koca vojne 1991, organizator Manevrske strukture narodne zaščite (v nadaljevanju MSNZ) v milici in koordinator z MSNZ TO, samostojni inšpektor milice in vodja Sektorja za mejne zadeve in tujce na UNZ MS.

Ciril Magdič, roj. 17. 7. 1960 v Branoslavcih, stanuje v Cezanjevci, Ljutomer, se je po končani srednji šoli v Tacnu 1979 zaposlil kot miličnik na območju Uprave za notranje zadeve. Opravljal je različna dela v policiji, od leta 1988 dalje pa kot inšpektor v Inšpektoratu milice, službi direktorja, komandir Policijske postaje za izravnalne ukrepe, Policijske postaje Gornja Radgona. Opravljal je najzahtevnejša dela s področja izobraževanja, usposabljanja, varnosti ter obrambnega načrtovanja. Med drugim je poskrbel za izdelavo varnostnega in obrambnega načrta policije. Z njim je uredil načrten, postopen in organiziran prehod delovanja milice iz mirnodobnega v vojno

delovanje Uprave za notranje zadeve Murska Sobota in enot milice (policije) Pomurja. Načrtovanje je nadgradil z uskladitvijo vojnega delovanja s takrat »mlado slovensko vojsko« in civilnimi strukturami Pomurja, kar je imelo za posledico enotno in učinkovito vojno delovanje in končno zmago združenih sil Slovenije.

Po vojni je vrsto let opravljal zahtevne naloge poveljnika Posebne policijske enote, skrbel za usposabljanje na območju Pomurja, Gotenice, Tacna, opremo in ustrezno pripravljenost za izvedbo najzahtevnejših nalog, z njo pa je izvedel vrsto operativno – varnostno najpomembnejših zahtevnih nalog od vodenja varovanja športnih prireditev na stadionih v Murski Soboti, Lendavi, Beltincih, Mariboru in Celju, operativno vodil akcijo združenih posebnih policijskih enot na terenu Murišče na Hotizi, nalog pri varovanju državne meje v Murski šumi, akcije iskanja pogrešanih oseb v Pomurju, tudi prijetij nevarnih storilcev KD v Lendavskih goricah, Litiji, varovanj prireditev v Ljubljani in na Bledu, skupaj je bil njen poveljnik več kot deset let.

Zaradi izjemnih zaslug tako pri delu v policiji, Posebni policijski enoti in pri uveljavljanju in obrambi samostojnosti in suverenosti Republike Slovenije, ki jih je dosegel z delom pri nastajanju mlade slovenske države in kasneje pri njeni izgradnji, je prejel odlikovanje HRABRO DEJANJE, znak organizatorja MSNZ, najvišje odlikovanje Policije - Zlati ščit in v Policijsko veteranskem društvu SEVER – plaketo, podelili pa so mu tudi naziv Častni predsednik, upokojil se je leta 2012.

Denis Zupančič je v policiji zaposlen od leta 1993, na PU MS je začel službovati leta 1998, od leta 1999 je član PPE in v letu 2011 je prevzel funkcijo poveljnika PPE PU MS, ki jo opravlja še danes.

Štefan Abraham je začel svojo kariero 30. 5. 1975 kot miličnik pripravnik na Postaji milice (v nadaljevanju PM) Ljubljana Bežigrad, leta 1979 je bil premeščen na PM Murska Sobota, kot miličnik, vodja patrulje, pomočnik vodje varnostnega okoliša (v nadaljevanju VVO), nato VVO, nato je sledila prevzgojna premestitev za dve leti na Postajo mejne policije (v nadaljevanju PMP) Dolga vas, nato pa se je vrnil na PP Murska Sobota, zadnja tri leta je bil začasno premeščen v sektor uniformirane policije (v nadaljevanju SUP) PU - preventiva, bil je pripadnik Posebne enote milice (v nadaljevanju PEM) – Posebne policijske enote, v nadaljevanju PPE) 32 let, začasno je tudi sodeloval s Specialno enoto in Letalsko enoto policije – opazovalec je bil kar 17 let.

Seznam fotografij

Poveljniki PEM – PPE

***Edvard Mlinarič, poveljnik PEM UNZ
Murska Sobota 1974 - 1976***

***Alojz Flisar, poveljnik PEM UNZ
Murska Sobota 1976 - 1991***

***Franc Slokan, poveljnik PPE UNZ
Murska Sobota 1991 - 1992***

***Roman Zver, poveljnik PPE UNZ
Murska Sobota 1992 - 1995***

***Ciril Magdič, poveljnik PPE -PU
Murska Sobota 1995 -1999***

***Miroslav Zelko, poveljnik PPE PU
Murska Sobota 1999 - 2001***

***Ciril Magdič, poveljnik PPE - PU
Murska Sobota 2001 - 2007***

***Branimir Šijanec, poveljnik PPE PU
Murska Sobota 2007 - 2011***

Denis Zupančič, poveljnik PPE PU Murska Sobota od leta 2011 do danes

Zaključek

Spoštovani bralci, pred vami je kratko zapisana in s fotografijami ponazorjena pot, ki jo je prehodila PEM UJV/UNZ Murska Sobota in PPE PU Murska Sobota. Gre za enoto s tradicijo in ugledom, ki so si ga pripadniki pridobili s trdim delom na usposabljanjih in dokazom stroke, ko je šlo zares.

Enota se je kalila skoraj deset let v izmenah na Kosovu, od leta 1981 do februarja 1990, kjer so spoznali dobre in slabe strani policijskega posredovanja v primeru hujših kršitev javnega reda in miru. Še posebej, ker so delovali v okolju, ki ni bilo naklonjeno miličnikom iz drugih republik.

Izkušnje iz tega obdobja pa so pripomogle, da se je enota posebej izkazala v času priprav na osamosvojitveno vojno in v sami osamosvojitveni vojni, kjer so bili pest pomurske policije.

Ker policija ni vojska, je takoj po vojni PPE začela opravljati mirnodobne naloge iz delovnega področja policije, predvsem pa varovanje nove državne meje z Republiko Hrvaško. Z novo opremo, novimi postopki in predvsem novimi izzivi se je enota soočala po vojni vse do današnjih dni. Zato je verjetno prav, da se ta pot tudi zapiše.

Policijsko veteransko društvo Sever za Pomurje je društvo, v katerem so včlanjeni miličniki in policisti veterani osamosvojitvene vojne 1991 v Sloveniji, njihovi družinski člani in vsi, ki sprejemajo namen delovanja društva in cilje delovanja.

Ena najpomembnejših nalog društva je ohranjanje spomina na dogodke pred, med in takoj po osamosvojitveni vojni v Sloveniji 1991. Zato je tudi predlagala Policijski upravi Murska Sobota, da bi v počastitev prehojeni poti PEM UNZ Murska Sobota – PPE PU Murska Sobota izvedli okroglo mizo in o njeni vsebini pripravili pričujoči zbornik.

Zato naj se zahvalim PU Murska Sobota za razumevanje in pomoč pri izvedbi okrogle mize, kolegom iz PVD Sever za Pomurje za pomoč pri pripravi okrogle mize in zbornika in Zvezi policijskih veteranskih društev Sever za pomoč pri izvedbi okrogle mize.

Upamo, da to ni zadnji poskus zapisa delovanja policije na območju Pomurja, ker je še več dogodkov in enot vrednih proučitve in zapisa. Še posebej, ker se nismo spuščali v proučevanje obsežnega gradiva o taktiki, metodiki in strategiji dela PEM - PPE, ocenam dela, načrtom akcij inpd, ker je marsikatero gradivo še danes označeno s stopnjo tajnosti.

Drago Ribaš

PPE v času Romana Zvera (Foto: Štefan Abraham).

PPE v času Cirila Magdiča (Foto: Štefan Abraham).

PPE v času Miroslava Zelka (Foto: Štefan Abraham).

Postroj enote pred vajo (Fotografija je iz arhiva Cirila Magdiča, foto: Štefan Abraham).

Tudi konjenica je sodelovala s PPE (Fotografija je iz arhiva Cirila Magdiča, foto: Štefan Abraham).

Razgreti navijači v spremstvu PPE (Fotografija je iz arhiva Cirila Magdiča, foto: Štefan Abraham).

PPE varuje nogometno tekmo v fazaneriji (Fotografija je iz arhiva Cirila Magdiča, foto: Štefan Abraham).

Posvet med ukrepanjem (Fotografija je iz arhiva Cirila Magdiča, foto: Štefan Abraham).

PPE deluje ne glede na vremenske razmere (Fotografija iz arhiva Cirila Magdiča, foto: Štefan Abraham).

Priznanja so zaslužena (Fotografija iz arhiva Cirila Magdiča, foto: Štefan Abraham).

Vodstvo PPE in vodja oddelka za JRM SUP PU Murska Sobota (Fotografija iz arhiva Cirila Magdiča, foto: Štefan Abraham).

Policisti PPE PU Murska Sobota v polni opremi za vzdrževanje JRM v Gotenici (Fotografija iz arhiva Cirila Magdiča, foto: Štefan Abraham).

*Tudi današnji vodja SUP PU Murska Sobota Borut Kocet je bil med njimi
(Fotografija iz arhiva Cirila Magdiča, foto: Štefan Abraham).*

*Usposabljanje PPE PU Murska Sobota o delu s helikopterjem v Gotenici
(Fotografija iz arhiva Cirila Magdiča, foto: Štefan Abraham).*

*Usposabljanje 6. 4. 2004 v Murski šumi PPE PU Murska Sobota
(Fotografija iz arhiva Cirila Magdiča, foto: Štefan Abraham).*

